

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS

FAKULTĀTE

SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

FILCĒŠANAS PAMATU APGUVE
MĀJTURĪBĀ UN TEHNOLOĢIJĀS 5.KLASĒ

DIPLOMDARBS

Autore: Aija Kalviša

Studenta apliecības Nr.: ak08788

Darba vadītāja: asociētā profesore Māra Urdziņa Deruma

RĪGA 2019

ANOTĀCIJA

Diplomdarba mērķis ir izstrādāt mācību saturu tēmai "Filcēšanas pamati" mājturībā un tehnoloģijās 5.klasē un praktiski pārbaudīt to skolā. Mācību tēmas apguves procesā, autore vēlas paplašināt skolnieču zināšanas par rokdarbu daudzveidību. Kā arī veidot priekšstatu, kā var radīt izstrādājumu, procesu iedalot četros posmos- iedvesmas avots, skice, filcēts penālis, vērtēšana.

Pirmajā nodaļā, diplomdarba autore, analizējusi psiholoģisko un pedagoģisko literatūru, normatīvos dokumentus, kas reglamentē mācību satura izveidi, kā arī aplūkojusi jauno kompetencēs balstīto pamatizglītības standartu. Otrajā nodaļā – izpētījusi filcēšanas tehniku, tās daudzveidīgās iespējas tekstilmākslā. Izveidojusi mācību saturu tēmai „Filcēšanas pamati”. Trešajā nodaļā- izveidojusi mācību stundu tematisko plānu, aprakstījusi vērtēšanas kritērijus, mācību metodes. Ceturtajā nodaļā - aprakstījusi mācību tēmas aprobācijas procesu un analizējusi iegūtos rezultātus. Apkopojusi skolnieču aptaujas rezultātus, lai noskaidrotu, vai izveidotais mācību saturs paplašina viņu priekšstatu par rokdarbu daudzveidību. Rezultāti apstiprina izstrādātā mācību satura un mācību uzdevumu piemērotību mācību tēmas „Filcēšanas pamati” mājturībā un tehnoloģijās.

Diplomdarbs sastāv no ievada, 4 nodaļām, 14 apakšnodaļām, nobeiguma, izmantotās literatūras saraksta un 4 pielikumiem.

Izstrādātais mācību saturs tika aprobēts Ādažu vidusskolā, 5 klasē.

Atslēgas vārdi: mājturība un tehnoloģijas, vilna, skice, filcēšana, mācību saturs.

ANOTATION

The aim of the Diploma Paper is to develop learning content for the topic "Basics of Felting" in Home Economics and Technology in Grade 5 and to practice it in school. In the process of learning the subject, the author wants to expand the students' knowledge of the variety of handicrafts. As well as creating an idea of how a product can be created, the process is divided into four stages- inspiration, sketch, felted pencil case and grading.

In the first chapter, the author of the diploma paper analyzed the psychological and pedagogical literature, the normative documents regulating the learning content creation, as well as the new competence-based basic education standard. In the second chapter, she researched the technique of felting, its diverse possibilities in textile art. Created learning content for "Basics of Felting". In the third chapter, she created a thematic plan for learning lessons, described the grading criteria and teaching methods. In the fourth chapter she described the process of approbation of the subject and analyzed the results. Summarized the students' survey results to see if the learning content is expanding their understanding of handicraft diversity. The results confirm the appropriateness of the learning content and teaching tasks developed in the Home Economics and Technology for "Basics of Felting".

The Diploma Paper consists of an introduction, 4 chapters, 14 sub-chapters, a final, a list of used literature and 4 appendices.

The developed learning content was approbated in Ādaži Secondary School, 5th grade.

Keywords Home Economics and Technology, wool, sketch, felting, learning content.

SATURS

Ievads.....	6
1. Mācību satura atlasē teorētiskie aspekti	8
1.1.Mācību satura jēdziens un komponenti.....	8
1.2.Normatīvo dokumentu analīze.....	9
1.3.Pusaudžu vecumposma izpēte.....	13
2. Mācību saturs tēmai “Filcēšanas pamati”.....	14
2.1.Filcēšanas vēsture.....	14
2.2.Aitu vilnas daudzveidība, ieguve, apstrāde.....	16
2.3.Filcēšanas process un nepieciešamie darbarīki.....	18
2.4.Kompozīcijas izveide filcētā penālim.....	21
2.5.Filcēta penāļa veļšanas tehnoloģija un apdare.....	22
3. Mācību tematiskā plāna izveide tēmas „Filcēšanas pamati” apguvei.....	24
3.1.Mācību tēmas “Filcēšanas pamati, penāļa filcēšana” tematiskais plāns 5. klasei.....	24
3.2.Mācību metodes.....	27
3.4.Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana.....	29
4. Mācību tēmas „Filcēšanas pamati” tematiskā plāna aprobācija un analīze.....	30
4.1. Aptaujas datu izvērtējums.....	30
4.2.Mācību tēmas aprobācijas apraksts.....	34
4.3.Aptaujas datu izvērtējums.....	38
Nobeigums.....	41
Izmantotā literatūra un avoti.....	45

Pielikumi.....	48
1. pielikums. Mācību uzskates līdzekļu attēli.....	49
2. pielikums. Skolnieču izveidoto radošo darbu attēli.....	51
3. pielikums. Aptaujas anketa (uzsākot mācību tēmas apguvi).....	56
4. pielikums. Aptaujas anketa (mācību tēmas noslēgumā).....	58

IEVADS

Mūsdienās, kad ar tehnoloģiju palīdzību, var iegūt plašu informāciju par dažādām rokdarbu tehnikām, darba autore vēlējās, izstrādātās mācību tēmas ietvaros, iedrošināt skolnieces apgūt jaunu rokdarbu tehniku. Filcēšanas tehnikas apgūšana, bija izaicinājums diplomdarba autorei. Vilna, kā dabīgs materiāls, atstāj pozitīvu iespaidu uz cilvēku. Filcēšana nomierina, liekot vilnas kārtas var veidot plūstošas krāsu pārejas. Darba procesā, precīzi nevar prognozēt rezultātu, jo filcējot vilna var neparedzami savelties. Filcēšana, kā jeb kurš rokdarbu veids, paver plašas radošas iespējas. Autore uzskata, ka mājturības un tehnoloģiju stundās, mācību tēmas ietvaros, jārada lietas, ko praktiski var izmantot.

Mācību tēma „Filcēšanas pamati” izstrādāta pamatskolas posmam–5.klasei. Šis posms ir pusaudžu vecumposma sākums, kad cilvēkā sāk veidoties dažādas pārmaiņas, kuru rezultātā veidojas par pieaugušu cilvēku. Tomēr cilvēks, kurš vēlas būt pieaudzis vēl joprojām ir bērns. Šajā vecumposmā ir liela iekšēja nepieciešamība pēc atbalsta un sapratnes. Apziņa, ka savām rokām var izveidot praktiski lietojamu priekšmetu, cels skolēna pašvērtējumu. Uzfilcēt penāli, kuru skolnieces pašas ikdienā izmantos varētu būt piemērots uzdevums mācību tēmas apguves ietvaros. Savukārt pieliktās pūles un labi paveikts darbs būs liels gandarījums skolēnam.

Mācību tēmas ietvaros, darba autore vēlējās demonstrēt ka iedvesmu radošam darbam var smelties visapkārt, īpaši no dabas. Meklējot detaļas un saskatot krāsu nianšes. Līdz ar to paplašinot zināšanas par Latvijas dabu un konkrētāk- taureņiem.

Ar veicamā radošā uzdevuma palīdzību, autore mudināja skolnieces izvēlēties tehniski sarežģītākus risinājumus, lai pārvarētu savu nedrošumu. Kā arī apjaust procesa pēctecību: iedvesmas avots- skice- izstrādājums- vērtējums. Skolnieces filcēja penāļus. Līdz ar to šīs tēmas izvēle autorei deva iespēju pārbaudīt pašai savas zināšanas un prasmes, daudz mācīties un attīstīties, kā arī gūt gandarījumu par paveikto.

Diplomdarba mērķis: izstrādāt mācību saturu tēmai „Filcēšanas pamati” mājturībā un tehnoloģijās 5.klasē un praktiski pārbaudīt to skolā.

Pētījuma jautājums: kā ieviest jaunu tehniku, konkrēti filcēšanas apguvi mājturības un tehnoloģiju stundās, veidojot izstrādājumu no iedvesmas avota līdz gatavam izstrādājumam 5.klasē?

Diplomdarba uzdevumi:

1. Izpētīt mācību satura atlases teorētiskos aspektus, veicot pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras, normatīvo dokumentu analīzi.
2. Izpētīt un atlasīt mācību saturu tēmai “Filcēšanas pamati.
3. Izveidot tematisko plānu mācību tēmai „Filcēšanas pamati”, atlasīt mācību metodes un izstrādāt vērtēšanas kritērijus skolēnu motivēšanai un mācību sasniegumu vērtēšanai.
4. Izgatavot mācību uzskates līdzekļus un izdales materiālus.
5. Aprobēt izveidoto tematisko plānu skolā, analizēt rezultātus un izdarīt secinājumus.

Pedagoģiskās pētīšanas metodes:

1. Literatūras studijas.
2. Pedagoģiskais novērojums.
3. Aptaujas metode.
4. Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība.
5. Skolēnu izgatavoto darbu analīze.

Pētījuma bāze: Ādažu vidusskola, 5. klase, 12 skolnieces.

1. MĀCĪBU SATURA ATLASĒS TEORĒTISKIE ASPEKTI

1.1. Mācību satura jēdziens un komponenti

Mācību saturs- „audzēkņu attīstības vecumposmam, sabiedrībai un laikmetam konkretizēta cilvēces pieredze, kas atbilstoši tās tematiskajām sastāvdaļām parasti sadalīta (grupēta) mācību priekšmetos, mācībuursos, tematiskajos ciklos u. tml. Mācību saturs ietver konkrētas zināšanas, prasmes, darbības pieredzi, kultūras un sociālo pieredzi, garīgo vērtību, pārliecību un attieksmju veidošanās pieredzi, jūtu kultūru un personības veidošanās pieredzi, ko skolēns (audzēknis, students) apgūst mācību (studiju) procesā”. (Skujiņa, Beļickis, Blūma, Koķe, Markus, Šalme, 2000, 97)

Jēdziens „mācību saturs” ir jēdziena „izglītības saturs” daļa. Ar izglītības saturu saprot „.. noteiktu zināšanu, prasmju un iemaņu, interešu, spēju, prāta un jūtu kultūras līmeni, kas cilvēkam jāasniedz mācību un patstāvīgās dzīves pieredzes gaitā”. (Zelmenis, 1991, 60) Savukārt „Mācību saturs ir informācijas kopums, kas atvasināts no sabiedrības vēsturiskās pieredzes un didaktiski pārstrādāts, piemērojot to skolēnu uztveres un izpratnes iespējām”. (Zelmenis, 1991, 74) Mācību saturs ir skolu mācību programmās ietverts informācijas, uzdevumu un vingrinājumu kopums, kas skolēnam jāapgūst noteiktā laika posmā. (Zelmenis, 1991, 58)

Mācību priekšmeta mācību saturs sastāv no šādiem elementiem:

- sistēmas ietvertas zināšanas, aptverot dažādas zināšanu jomas (zināšanas par sabiedrī, darbu, ģimeni u.t.t.) un dažādus zināšanu veidus (galvenos jēdzienus, terminus, faktus, teorijas u.t.t.);
- apgūstamās prasmes un iemaņas, kas ietver sevī intelektuālās (analīzes, sintēzes, abstrahēšanas u.c.), praktiskās (darba u.c.), speciālās (darbs ar karti, mērinstrumentiem u.c.), vispārīgās mācību prasmes un iemaņas (darbs ar grāmatu, paškontrolē u.t.t.);

- radošās darbības pieredze, kas ietver sevī zināšanu un prasmju patstāvīgu pārnesi uz jaunu situāciju, zināmu darbības veidu sakombināšana jaunā veidā un tml.
- emocionāli vērtējošo attieksmju pieredze, kas ietver sevī īstenības atspoguļošanu emocionāli vērtējošā attieksmē. (Albrehta, 2001, 50 - 51)

Veidojot mācību priekšmeta saturu, jāievēro izglītības satura komponenti:

- Vispārīgais komponents, kurā ietilpst vispārcilvēciskās vērtības (zinātnes, kultūras, tikumiskās, ekoloģijas, u.c.), sistēmveidojošās atziņas un likumsakarības.
- Nacionālais komponents – konkrētās valsts zeme, daba, vēsture, māksla, tradīcijas u.c.
- Reģionālais komponents- valsts un tauta saistīta ar citām reģiona tautām, ietverot sevī nāciju savstarpējās cieņas un sadarbības idejas.
- Vietējais (lokālais) komponents- ietver sevī informāciju par konkrētu novadu, pilsētu, pagastu, ciemu, sētu.
- Mītnes zemes komponents– lai piedalītos mītnes zemes dzīvē, cittautiešiem jāapgūst valsts valoda, jāorientējas pamatnācījas kultūrā, tradīcijās, vēsturē. (Albrehta, 2001, 54 - 55)

Balstoties uz šiem aspektiem, autore, veidoja programmu ievērojot skolnieču vecumu, uzdevumu pēctecību, saikni ar dzimto zemi.

1.2. Normatīvo dokumentu analīze

Pamatizglītības ieguvī, tās saturu un organizācijas veidu reglamentē vairāki dokumenti- Izglītības likums, valsts standarts pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standarti, kā arī pamatizglītības programmu paraugi.

Latvijas valsts pamatizglītības standartā noteikts, ka pamatizglītības programmu galvenie mērķi ir veicināt harmoniskas personības veidošanos, veidot pamatu skolēna tālākai izglītībai, nodrošināt viņa dzīvei nepieciešamo

zināšanu un prasmju apguvi, sekmēt skolēna atbildīgu attieksmi pret sevi, ģimeni, sabiedrību, vidi un valsti, nosakot tādus udevumus kā: nodrošināt skolēnam iespēju gūt radošās darbības pieredzi, veidot priekšstatu par Latvijas, Eiropas un pasaules kultūras mantojumu, izkopt saskarsmes un sadarbības spējas u.c. Dokuments, pēc kura vadās skolotāji, savā darbā ir mācību priekšmeta standarts. Mājturības un tehnoloģiju mācību priekšmeta standarts 1.–9. klasei nosaka, ka mācību priekšmeta "Mājturība un tehnoloģijas" ietvaros ir jānodrošina izglītojamam iespēja attīstīt un radoši pielietot dažādu materiālu apstrādes un izstrādājumu darināšanas prasmes, attīstīt pašapziņu un izkopt individualitāti, gūt radošās darbības un personības pašizpaušmes pieredzi, apzināties savas intereses un spējas saskatīt mācību priekšmetā iegūtās pieredzes izmantošanas iespējas turpmākajā dzīvē. (MK, 2014)

Katrs skolotājs savu darbu balsta uz pamatizglītības mācību priekšmeta programmas paraugu. Tajā definēts mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi, aprakstīts mācību priekšmeta saturs, mācību satura apguvei paredzētais laiks un sasniedzamais rezultāts, aprakstītas izmantojamās mācību metodes, mācību sasniegumu vērtēšanas formas. Mācību programmas paraugā atspoguļotā mācību satura apguves secība ieteikumu veidā parāda, kā pakāpeniski sasniegt standartā noteiktās prasības. (VISC, 2005, 3) Pamatizglītības mācību priekšmeta programmas paraugs "Mājturībā un tehnoloģijās 5.-9.klasei ar izvēli tekstila tehnoloģijās" nosaka, ka mācību priekšmeta mērķis pilnveidot skolēnu izpratni par cilvēka dzīvesvides kvalitātes nosacījumiem un tās uzlabošanas iespējām, veicināt skolēnu praktiskā darba un sociālo prasmju attīstību, lai skolēni spētu patstāvīgi plānot un organizēt personīgo mājturību un ar izpratni un radoši iesaistītos tehnoloģisko procesu realizēšanā. (VISC, 2005,3) Mācību priekšmeta uzdevumi 5.–9. klasē ir radīt skolēnam iespēju gūt zināšanas par personīgās mājturības būtību, praktiskā darbā veidot un radoši lietot dažādu materiālu apstrādes un izstrādājumu darināšanas prasmes, vienlaikus gūstot izpratni par tehnoloģiskā procesa norisi, attīstīt pašapziņu un izkopt individualitāti, gūt radošās darbības un personības pašizpaušmes pieredzi, veicināt spējas saskatīt mācību priekšmetā iegūtās pieredzes izmantošanas iespējas sadzīvē u.c. (VISC, 2005, 5) Mājturības un tehnoloģiju mācību priekšmeta specifika nosaka to, ka, lai apgūtu mācību saturu liela uzmanība pievēršama skolēnu praktiskajai darbībai– mācību priekšmeta programmas paraugā "Mājturībā un tehnoloģijās

5.-9.klasei ar izvēli tekstila tehnoloģijās” noteikts, ka tai jāplāno vismaz 75% no mācību procesam atvēlēta laika. Jācenšas mācību process organizēt tā, lai skolēniem būtu iespēja patstāvīgi meklēt risinājumu praktiskām problēmām, pamatot izvēlēto tehnisko risinājumu un izvēli, attīstīt iztēli, pilnveidot savas sociālās prasmes, veidot radošās darbības pieredzi, saskatīt skaisto sev apkārt, novērtēt savu un citu darbu. (VISC, 2005, 2)

Ja skolotājs uzskata, ka ir nepieciešams, viņš var mainīt piedāvāto programmu vai arī veidot pašam savu programmu, vai arī rosināt skolēnus apgūt kādu citu tekstila apstrādē izmantotu tehniku, kas atbilst pamatizglītības standartam “Mājturība un tehnoloģijas 1–9.klasei”.

Izpētot Pamatizglītības mācību priekšmeta programmas paraugu Mājturībā un tehnoloģijās autore secina, ka programmā nav iekļauta filcēšanas tehnika, nevienā klašu posmā.

Mācību saturs programmas paraugā ir veidots, konkretizējot standartā ietvertu mācību saturu un izvēršot to pa klasēm. Mācību satura apguves secībā tiek parādīts, kā pakāpeniski tiek sasniegtas standarta prasības zināšanu, izpratnes un izstrādājumu darināšanas tehnoloģiskā procesa apgūvē un attieksmju veidošanā.

Mājturības un tehnoloģiju mācību saturs ir cieši saistīts ar citiem mācību priekšmetiem, īpaši ar bioloģiju, ķīmiju, veselības mācību, vizuālo mākslu, matemātiku, sociālajām zinībām, tāpēc, skolotājiem jāsadarbojas, katrā klasē jāizmanto saikne ar citu mācību priekšmetu saturu.

Izpētot Mājturības un tehnoloģiju priekšmeta piedāvāto saturu 5.klasei tekstila jomā, darba autore secina, ka tiek ieteikts apgūt tamborēšanas, izšūšanas un šūšanas tehniku pamati.

Iedziļinoties programmas parauga mācību sasniegumu vērtēšanas piedāvātajās iespējās, autore piekrīt, ka viens no galveniem principiem ir prasību skaidrība, kā arī tas, ka vērtēšanā jāiesaista pats skolēns, klasesbiedri.

Sakarā ar to, ka ar 2020 gadu stāsies spēkā jaunais izglītības saturs, darba autore pētīja arī to. Analizēja pilnveidoto saturu pamatskolas posmā tieši mājturības un tehnoloģiju jomā, tā piedāvātās iespējas.

Jaunajā standartā paredzēts, ka tiks mainīti uzsvāri mācību pieejā- pāreja no skolēna pasīvas mācīšanās uz aktīvu izziņas procesu skolotāja vadībā, pašizpaušmi un jaunradi; apgūstamo zināšanu un prasmju sasaisti ar reālo dzīvi; starpdisciplināra pieeja, kas novērš satura sadrumstalotību un veicina skolotāju sadarbību mācību procesa organizēšanā.(MK 2018) Autore uzskata ka arī iepriekšējā standartā bija paredzēta starppriekšmetu saite, tikai šī iespēja netika aktīvi izmantota. Mājturība ir viens no tiem priekšmetiem, kas vissizteiktāk ir saistīts ar reālo dzīvi.

Skolēnam sasniedzamie rezultāti, kas formulēti pamatizglītības standartā, ir kompleksi, tie ir noteikti nevis katrā mācību priekšmetā, bet visā mācību jomā kopumā. Katrā stundā: formulēti skaidri mērķi jeb sasniedzamais rezultāts.(MK 2018) Darba autore piekrīt šim uzstādījumam, jo domā, ka tā skolēnam būs vieglāk koncentrēties.

Mācību priekšmets ar jaunu nosaukumu "Dizains un tehnoloģijas" aizstās līdzšinējo mājturības un tehnoloģiju mācību priekšmetu, un to piedāvās no 1. līdz 9. klasei. Interesanti, ka mācību saturs ir veidots tā, lai visi skolēni apgūst visu satura piedāvājumu un netiek dalīti, piemēram, grupās pēc dzimuma. Lai gan iepriekš arī nedalīja pēc dzimuma, bet gan tekstila un kokapstrādē.(Skola 2030)

Mācību priekšmeta Dizains un tehnoloģijas, skolēns: sev un sabiedrībai nodrošināt produktus. Autore atbalsta, ka akcents būs uz dizainu, nevis uz pašu tehnikas precīzu apguvi. Labi arī, ka skolēni dizaina procesā apgūs plānošanu, projektējot un konstruējot, mērķtiecīgi, droši un atbildīgi izmantojot dažādus paņēmienus, darbarīkus un ierīces, to skaitā digitālās, izvēloties piemērotus materiālus un apgūstot atbilstošās prasmes. Svarīgi ir izprast dizaina procesu.

"Lielās idejas: tehnoloģiju mācību jomas saturs ir strukturēts trīs lielajās idejās, kas aptver sasniedzamos rezultātus skolēnam šādos satura laukos: 1) skolēni iepazīst dizaina risinājumus, kas top dizaina procesā, 2) skolēni izvēlas risinājumam atbilstošus materiālus un tehnoloģijas, 3) izprot dizaina risinājuma (produkta, informācijas dizaina vai vides risinājuma) atbilstību konkrēta cilvēka vai sabiedrības vajadzībām, vēlmēm un iespējām. Plānojot dizaina risinājumu, jāņem vērā tā ilgtspējība, ietekme uz sabiedrību un dabu. Tiek plānota uzsvāra

maiņu no tīri amatniecības prasmju apguves uz dizaina domāšanas attīstīšanu, kas ietver ne tikai amata prasmes, bet arī citas svarīgas prasmes, piemēram, spēju izvērtēt situāciju, prezentēt un aizstāvēt ideju, plānot, rūpēties par savu darbavietu., tāpēc jomas uzsvars tiek likts uz dizaina procesu, un šis uzsvars parādās visos jomas mācību priekšmetos.”(Skola2030)

Darba autore secina, ka jaunais mācību saturs akcentu liek uz dizaina radīšanas procesu un inovatīvu risinājumu un tehniku meklēšanu. Saturā ir piedāvāts plašāks izmantojamo tehniku klāsts, piem. tapošana, kā arī filcēšana. Autore meklē iespējas uzzināt, kā praktiski jauno saturu labāk realizēt skolās.

1.3.Pusaudžu vecumposma izpēte

Pedagogam, lai varētu profesionāli strādāt, svarīga nozīme ir psiholoģijas zināšanām. Mācību procesa centrā ir skolēns, tiek meklēti labākie veidi viņa izziņas vajadzību veicināšanai un izaugsmes sekmēšanai, ņemot vērā katra skolēna subjektīvo pieredzes. (Nikiforovs, 2007, 84 - 85) Lai veicinātu skolēna personības attīstību, viens no būtiskākajiem pedagoģiskā procesa uzdevumiem ir mācību satura un metožu atbilstība skolēna attīstības posmam, konkrētajā vecumā (Rutka, 2012, 8), tas nozīmē, skolotājam jāņem vērā skolēnu attīstības īpatnības konkrētajā vecumposmā.

Attīstības psiholoģijā un pedagoģijā pieņemts šāds bērnu, pusaudžu un jauniešu iedalījums pēc viņu vispārējās attīstības iezīmēm: 6(7)- 10(11) gadi– vēlā bērnība, jaunākais skolas posms, 10(11)- 15(16) gadi- pusaudži, vidējais skolas posms, 15(16)- 18(19) gadi- agrā jaunība. (Zelmenis, 2000, 61- 62) Pusaudžu vecumu sīkāk iedala divās apakšgrupās: 10(11)- 13(14) gadi– jaunākie pusaudži un 13(14)- 15(16) gadi- vecākie pusaudži. (Zelmenis, 2000, 66- 67) It sevišķi mūsdienās, psihologi atzīst, ka vecumposmu robežas ir aptuvenas, un atšķirīgs var būt cilvēka individuālais attīstības līmenis katrā vecumposmā un katrā dzīves gadā, tomēr norāda, ka katram vecumposmam ir raksturīgas noteiktas tipiskās šī vecumposma īpatnības. Tās skolotājam jāņem vērā, strādājot ar attiecīgo vecuma grupu. (Zelmenis, 2000, 62 - 63)

5.klases skolēnu vecums ir 11/12 gadi, tas atbilst jaunākam pusaudžu posmam. Tas nozīmē, ņemot vērā, katra skolēna individuālo attīstību, pusaudžu vecumposms ir tikai sācies.

Lai labāk izprastu pusaudzi, svarīgi zināt un ņemt vērā šim vecumposmam raksturīgās ar seksuālo attīstību saistītās somatiskās un fizioloģiskās īpatnības. Bieži novērojama noguruma palielināšanās un darbaspēju samazināšanās, grūtības ilgstoši koncentrēties un atrasties vienā pozā. Viss saistīts ar izmaiņām organismā. Vienlaikus izpaužas arī psiholoģiskās īpatnības. Sākas identificēšanās dzimuma lomām. Veidojas abstraktā domāšana, "Es" identitāte, augsts pretenziju līmenis, vajadzība apliecināties, būtiska loma pusaudžu dzīvē ir draudzībai. (Puškarevs, 2001, 73-74) Pusaudžu vecumposms ir viens no grūtākajiem cilvēku dzīvē. Ko iesākt?

Pieaugušajiem jāpalīdz pusaudžiem kļūt pieaugušiem. Ikdienā ar pusaudzi visvairāk kopā ir ģimene un skolotāji. Pats svarīgākais, apkārtējiem jābūt pacietīgiem. Viņiem arī ir vislielākā atbildība pusaudžu dzīvē. Jāizturas pret pusaudzi iecietīgi, jācenšas uzturēt kontakt, kā ar pieaugušu cilvēku ar savstarpēju uzticēšanos, jārada veselīga vide ap pusaudzi, jāveicina zināšanu apguve, jāļauj pašapliecināties un uzņemties atbildību, pusaudžim ir jājūt ģimenes mīlestība.(Puškarevs, 2001, 75)

Tātad veidojot mācību saturu, jāņem vērā pusaudžu vecumposma īpatnības. Mācību satura ietvaros, izveidotajiem uzdevumiem, jābūt saprotamiem. Mācību procesa gaitā jāņem vērā skolēnu dažādās spējas viena vecumposma ietvaros. Jāveido uzdevumi, kas sekmētu skolnieku zināšanu un prasmju pilnveidi, vienlaicīgi nodrošinot iespēju izpausties patstāvīgā radošā darbā. Mācību procesā jārealizē gan izglītojošie, gan arī attīstošie un audzinošie mērķi. Skolotājam jācenšas atrast pieeja katram skolēnam un jāprot ieinteresēt darbam. Darba autore uzskata, ka skolotājam, strādājot ar pusaudžiem, jābūt labai un iejūtīgai humora izjūtai. Kā arī jārespektē viņu vecumposma īpatnības un jāmeklē jaunas metodes un tehnoloģiskie risinājumi mācību satura apguvei.

2. FILCĒŠANA– IZVĒLĒTĀS TEHNIKAS RAKSTUROJUMS

2.1.Filcēšanas vēsture.....

Nav atrasti zinātniski pierādījumi, tieši kā cilvēki atklāja filcēšanas tehniku. Vēsturnieki izsaka dažādus minējumus. Arheologi ir atraduši filca paraugus, bet kā senās civilizācijas ir izdomājušas velt vilnu nav zināms. Pastāv brīnišķīga leģenda, ka senie cilvēki klāja vilnu apavos, lai pasargātu kājas no aukstuma un mitruma. Staigājot kāja rīvējās gar vilnu, ar sviedru palīdzību izveidojās stingrs filcs. Iespējams, tā arī bija. Vēl viena leģenda vēsta, ka Persiešu valdnieka Salomona dēls bija gans, ganīdams aitas, viņš bieži domājis, kā izmantot vilnu. Mēģinājis dažādus veidus, bet nekas nav izdevies. Viņš bezspēcībā sadusmojies, sācis mīt vilnu kājām, slakot to ar izmisuma asarām, tā savēlies pirmais filca gabals. Vissticamāk, ka vilnas velšanu atklāja nejauši, vērojot dabas iedarbību uz vilnas šķiedru- vējš pluināja dzīvnieku izkritušo vilnu, zāle un koku zari to sukāja, lietus lāses šaustīja. (Pētersone)

Arheologu un vēsturnieku atklājumi, par filca izmantošanu dažādos avotos, tiek minētas jau no bronzas un dzelzs laikmeta. Senas filca paliekas ir atrastas Altaja kalnos Sibīrijā, Āzijā, Skandināvijā un Eiropā. Romiešu karavīri izmantoja filca gabalus, kā bruņotas vestes, kaujās ejot vilka filca tunikas un zābakus. Senie Vikingi izmantoja filca segas. Ir zināms, ka Centrālās Āzijas nomadu ciltis darināja teltis no filca. Ziemeļos dzīvojošās civilizācijas filcu izmantoja, lai pasargātos no sala. Visās zemēs, kur audzēja, aitas izmantoja vilnas filcu. Izmantoja arī citu dzīvnieku vilnu- kazu, trušu, vilku, suņu, lamu, kamieļu u.c. Filca audums ir izturīgs, biezs un silts, līdz ar to, to izmantoja apģērbu darināšanā, būvniecībā un tautsaimniecībā. Senās civilizācijas saveltam vilnas gabalam piedēvēja maģisku spēku- klejotājciltis savus jaundzimušos lika uz filca, lai tas viņus pasargātu no slimībām utt.(Bogdaniene, 2008)

Vilnas velšana- filca gatavošana tiek uzskatīta par vienu no senākajām tekstila tehnikām. Filcs nav austs, viena no vecākajām auduma formām, tās izgatavošanai neizmantojot siešanas elementus. Vilnas velšanas procesu nosaka dabīgo šķiedru fiziskās īpašības. Tieši tāpēc visā pasaulē filcu iegūst vienādi.

Pēc industriālās revolūcijas 18.gs.,vilnas filcu sāka ražot manufaktūrās. No augstvērtīgākas vilnas ražoja vilnas audumus un platmales. No zemākas kvalitātes vilnas- zābakus, segas u.c. Filcu izmantoja skaņas izolācijai, automobiļu rūpniecībā kā polsterējumu, lai slāpētu vibrāciju starp metāla paneļiem, ar tā palīdzību veidoja barjeras pret putekļiem mūzikas instrumentos.

Filcēšana, kā tekstilmākslas veids pasaulē izveidojās 1980 gados, Latvijā ap 1990 gadu.(Dechene, Gothel, Thomas, Selke,2006)

2.2. Aitu vilnas daudzveidība, apstrāde

Filcēšanai izmanto jebkura dzīvnieka vilnu. Visvairāk izmanto aitu vilnu, jo aitu audzēšana ir viena no izplatītākām dzīvnieku audzēšanām visā pasaulē, no kuriem iegūst vilnu. Līdz ar to tā arī ir lētāka. Vilnas velšanai visbiežāk izmanto īsvilnu aitu vilnu un merino aitu vilnu.

(2.1.1.att.) Latvijas aitu vilna

(2.1.2.att.) Merino aitu vilna

Latvijā visvairāk audzē Latvijas **tumšgalves šķirnes aitas**(2.1.1.att.) un tām līdzīgas šķirnes. Šo aitu vilna ir ļoti sprogaina, salīdzinoši resnāka un īsa. Mūsu valstī šī vilna ir pieejamāka un lētāka. Tāpēc filcēšanai to izmanto vairāk.

Merino aitu vilna(2.1.2.att.) tiek uzskatīta par smalkas šķiedras vilnu. Sākotnēji šādas smalkvilnas aitas audzētas Eiropas dienvidos, bet ar laiku tās aizvestas uz Austrālijas un Jaunzēlandes laukiem, kur tagad arī meklējami lielākie merino vilnas ražotāji. Arī Itālija un Krievijā audzē merīno šķirņu aitas. Pēdējos gados Latvijas aitkopji papildina savus ganāmpulkus ar merīno šķirņu aitām, novērtējot šo aitu vilnas augsto kvalitāti. Vilnas īpašību komplekss

raksturo tā fizikālās un tehnoloģiskās īpašības. Galvenās fizikālās un mehāniskās īpašības ietver garumu, biezumu, gofrējumu, izturību, spīdumu, elastību un plastiskumu. Merīno vilnas šķiedra ir daudz plānāka un garāka, nekā Latvijā audzēto aitū vilna, kā arī tai ir daudz mazāks gofrējums. Vilnas smalkumu mēra milimetra tūkstošdaļās- mikrometros(mikronos). Jo smalkāka vilna, jo tā ir vērtīgāka, no tās sanāk smalkāki izstrādājumi. Vilnas tonis ir atkarīgs no šķirnes, dzīvnieka barošanas un uzturēšanas apstākļiem, dzīvnieku dzimuma, vecuma un individuālajām īpašībām. Jauniem dzīvniekiem vilna ir plānāka, nekā pieaugušajiem.(Bogdaniene, 2008)

Vilnas ieguves process visām dzīvnieku sugām ir vienāds. Vienaļa vai jāiegūst aitū, lamas vai kamieļu vilna. Process sākas ar vilnas cirpšanu. Parasti aitas cērpj vienu reizi gadā, bet dažās valstīs to dara divas reizes gadā. Parasti vilnu sašķiro, pavēderes vilna nav tik kvalitatīva, tur ir daudz mehānisku piemaisījumu- siens u.c. Sākumā vilnu mērcē. Tad seko vilnas mazgāšana, parasti mazgā vairākas reizes, jo vilnas sastāvā ir tauki un olbaltumvielas, kas to padara "taukainu". Otrajā vai trešajā mazgāšanas reizē ūdenim pievieno mazgāšanas līdzekli, lai vilna kļūtu tīrāka. Skalo. Seko centēšana jeb ūdens izsišana no vilnas, tad- žāvēšana. Kad vilna izžuvusi seko plucināšana. Mājas apstākļos to dara ar rokām- plucinot vilnas šķiedras paliek gaisīgākas un arī izbirst gruži, ja kādi vēl ir palikuši. Rūpnieciski apstrādājot vilnu plucināšanu veic automātiski, ar tehnikas palīdzību. Vilnu ievietojot plucinātājā- veltnī ar lielām adatām. Tad seko vilnas kāršana- no šejienes arī cēlies apzīmējums- "vilnas kārsums". Vilna pa cauruli tiek sapūsta uz režģiem, kur mehānizēti veido vilnas kārsumu. Kāršana- vilnas matiņu mehānizēta sakārtošana vienā virzienā. Vilnu - kārš; linus- sukā Pēc apstrādes vilna pārtop par glītu, atkarībā no vajadzības- plānāku vai biezāku kārsumu. Mājas apstākļos vilnas kārsumu veido ar attēlā redzamo "ķemmju" palīdzību.(2.1.3.att.)

(2.1.3.att.) Vilnas ķemme (avots: Bogdaniene, 2008)

Aitas vilna dabīgi ir balta vai pelēka. Vilnu krāso, ja nepieciešams, ar krāsu, kas paredzēta vilnas krāsošanai.

2.3. Filcēšanas process un nepieciešamie darbarīki

Velšanai visbiežāk izmanto atbilstoši apstrādātas un sagatavotas dzīvnieku vilnas šķiedras. Vilna ir viens no nedaudzajiem materiāliem, kurai piemīt unikāla īpašība- velties. Viens no iemesliem, kāpēc vilnu ir iespējams savelt ir, tas ka vilnas matiņus klāj smalkas zvīņas, to sariņi ir novirzīti uz smailo maliņu galotni. Zvīņas “aug” cita virs citas kā jumta dakstiņi. Veļot, blakus esošo matiņu zvīņas saķeras un veido viendabīgu virsmu. Spiežot vilnas šķiedras, matiņi slīd no virsotnes uz sakni, to slīdēšanu nosaka zvīņu izkārtojums. Spēju savelties nosaka vēl kāda vilnas šķiedras īpašība- elastība. To ietekmē ārējo matiņu kārtā esošo šūnu īpašības. Vērīgi palūkojoties uz vilnas matiņiem, tie ne tikai viļņojas, bet arī lokās. Zinātnieki ir pierādījuši, ka vilnas šķiedras atsperīguma ziņā līdzinās molekulām. Vilnas šķiedras stiprums ir atkarīgs no keratīna molekulu ķēžu savienojuma stiprumu. (Majevska)

Izšķir trīs veidu vilnas velšanas tehnikas- sausā filcēšana, slapjā filcēšana un nuno filcēšana.

Sausā filcēšana- tehnikas pamatā vilnas šķiedru sablīvē ar īpašas adatas palīdzību, to atkārtoti virzot vilnas kārsumam, veidojot cik blīvu izstrādājumu nepieciešams.

(2.2.1.att.) Filcēšanas adatas

Filcēšanas adatas(2.2.1.att.) mēdz būt dažāda resnuma. Resnāku šķiedru filcēšanai izmanto resnākas adatas, tām ir mazāks izmērs, piem. 12.izmērs. Smalkāku šķiedru filcēšanai izmanto smalkākas adatas, piem. 36.izmērs. Filcēšanas adata sastāv no kātiņa un asmeņa. Asmenis veidots no robiņiem, kas virza vilnu filcēšanas procesā. Gals filcēšanas adatām ir ļoti ass un smails, lai vieglāk būtu bīdīt adatu cauri vilnai. Gan adatas, gan asmeņi var būt dažāda garuma, tās izmanto pēc nepieciešamību mazāku vai lielāku telpisku figūru filcēšanai. Jo vairāk robiņu uz adatas, jo vairāk šķiedras tā aizķer un ātrāk izstrādājums safilcējas. Ja filcējumā veidojas pamanāmi caurumi, tas nozīmē, ka tiek izmantota pārāk resna filcēšanas adata. Visbiežāk, kā pamatu uz kura filcēt, sausajā filcēšanas tehnikā izmanto porolonu. Jāievēro tas, ka filcējot dažas vilnas šķiedras paliks porolonā, tāpēc ieteicams, katras krāsas vilnai ņemt savu porolonu, jo filcēšanas procesā var piefilcēties palikušās citas krāsas šķiedras. Sakārtojot nepieciešamo vilnas daudzumu uz filca, durstot to ar adatu, ieteicams ik pa laikam noņemt vilnu no porolona, jo pastāv iespēja, ka savādāk izstrādājums piefilcēsies pie porolona. Filcējot nepieciešams arī pamainīt izstrādājuma pozīciju, lai veidotos vienmērīgs blīvums.(K.Pētersone, 4-7) Jo vairāk izstrādājumu dursta, jo blīvāks tas paliek, kā arī samazinās apjomā. Autore iesaka sausai filcēšanai labāk izmantot Latvijas aitu vilnu, jo tā ir rupjāka ar lielāku gofrējumu. Līdz ar to izstrādājuma forma veidosies saturīgāka un stingrāka. Merīno vilnu var izmantot smalkām detaļām. Sausajā filcēšanas tehnikā ieteicams veidot nelielas telpiskas figūras vai lielu objektu mazākas detaļas..

Slapjā filcēšana. Vilnas savēlšanās process notiek līdzīgi kā sausai filcēšanai, tikai vilnas šķiedras savā starpā tiek saveltas ar silta ziepjudens(šķidrums, kurā izšķīdinātas ziepes) palīdzību. Svarīgi, lai šķidrums

būtu ļoti silts, tas paātrinās vilnas savēlšanās procesu. Visbiežāk, kā pamatni, uz kuras klāj vilnu izmanto burbuļplēvi.(2.2.2.att.) Tā ir nedaudz reljefaina, kalpo kā amortizējoša pamatne un pie tās nepiefilcējas vilna. Vilnu plēš plānās kārtiņās un kārtu uz burbuļplēvi, veidojot vairākus vilnas slāņus, katru vilnas kārtu liekot iepriekšējā vilnas slāņa šķiedrai pretējā virzienā, kārtu vēlamā formā. Jāievēro, ka filcēšanas procesā izstrādājums saraušies par 10-20%. Tad samitrina uzklāto vilnu ar siltu ziepjūdeni, liek virsū otru burbuļplēvi un maigām apļveida rokas kustībām “glauda” izstrādājumu. Ik pa laikam noņem plēvi un sakārto izstrādājuma formu un vēro lai vilna blīvi saveļās.

(2.2.3.att.)Burbuļplēve

(2.2.3.att.)Bambusa paklājīņš

Nepieciešams laiks un pacietība. Kad pēc kāda laika izstrādājums būs palicis stingrāks, to pārliet uz velšanai domātā paklājīņa.(2.2.3.att.) Vēlums jāierullē iekšā paklājīnā, jāveltnē ar spēku. Ik pa laikam jāattin vaļā un droši jāizlīdzina izstrādājuma forma. Izstrādājuma malas var apgriezt ar šķērēm un turpināt velšanu. Izstrādājums ir gatavs, tad, kad mēģinot to paplēst, vilnas šķiedras blīvi turas kopā un neceļas uz augšu. Filcs ir rūpīgi jāizskalo remdenā ūdenī, jāsakārto forma un jāizžāvē.

Lai uzfilcētu telpisku formu nepieciešama piegrieztne. Tai izmanto biezu, mitrum izturīgu materiālu- linolejs u.c. Gatavojot piegrieztņi, jāievēro, ka izstrādājums saraušies par trešo daļu. Noklāj burbuļplēvi, uz tās liek piegrieztņi, uz kuras plānā kārtā klāj virsū vilnu, to liekot kādus 2cm pāri piegrieztnes malām. Samitrina ar ziepjūdeni, liek virsū otru burbuļplēvi un nedaudz pafilcē. Tad visu izstrādājumu, kopā ar abām kārtām burbuļplēves apgriež otrādi, tā lai piegrieztnes puse, uz kuras vēl nav vilna būtu uz augšu. Noņem burbuļplēvi. Uzloka uz piegrieztņi vilnas maliņas, rūpīgi, uzmanīgi un lēnām. Tad klāj uz

piegrieztnes plānu kārtu ar vilnu ,arī liekot vilnu kādus 2cm pāri piegrieztnes malām, samitrina un filcē. Tā uzmanīgi atkārtu kādas 3 reizes no katras puses. Rūpīgi, ilgi filcē no abām pusēm. Kad izstrādājums safilcējies stingrāks, atgriez vajadzīgo malu, izņem piegrieztņi un turpina filcēt, bet jau stiprāk. Piegrieztnes vietā liekot plēvi, lai izstrādājuma vidus nesaveļas kopā. Ik pa laikam sakārtojot izstrādājuma formu. Ja nepieciešams lieko nogriež un turpina veltnēt. Tin paklājiņā un turpina filcēt. Ik pa laikam mainot tīšanas virzienu. Izstrādājumu filcē arī no iekšpuses. Kad izstrādājums ir pietiekoši stingrs, to rūpīgi izskalo, sakārto tā formu un rūpīgi izžāvē.

Nuno filcēšana ir tehnika, kad vilnu klāj uz dabīgo šķiedru auduma-zīds, lins u.c. Tiem jābūt pietiekami smalkiem, lai vilnas šķiedra tiktu tiem cauri. Tad safilcē šos abus materiālus ar slapās filcēšanas tehnikas palīdzību. Autore šo filcēšanas veidu neaplūkoss, jo mācību tēmas izstrādei pamatā izmantos slapjo filcēšanas tehniku.

Ļoti bieži šīs visas tehnikas, izstrādājumu gatavošanā, tiek apvienotas. Īpaši bieži apvieno sauso un slapjo filcēšanu.

2.4. Kompozīcijas izveide filcētam penālim

Literatūras avotos ir skaidri norādīti principi, uz kā balstīt izstrādājuma kompozīciju. Kompozīcijas elementu organizēšanā var izmantot dažādus principus, piem., kontrastu, līdzsvaru, akcentu, ritmu.(Kagaine, 2005, 33) Lai veidotos skaists izstrādājums, pirms darbu uzsākšanas jāizveido izstrādājuma kompozīcija. Kompozīciju var definēt kā saskaņotu un līdzsvarotu līniju, krāsu laukumu, virsmas faktūru un ritmu savienojumu. (Blīgzna, 1999, 35)

Veidojot radošo darbu kompozīcijas, visbiežāk tiek izmantoti trīs galvenie iedvesmas avoti: daba, etnogrāfija un māksla. (Vaivare, B., Urdziņa, M., Kokina, M., Pudāne, 1998, 7) Arī autore savu darbu veidošanā, kā iedvesmas avotus parasti izmanto augstāk minētos. Ar izvēlēta iedvesmas avota palīdzību, darba autore ir atvieglējusi skolnieču filcēto panāļu kompozīcijas izveidi. Penāļa kompozīcijas izveidei ir konkrēti uzstādījumi- izmantot taureņa krāsu, formu, siluetu. Tādā veidā autore sašaurināja skolnieču iespējas kļūdīties

ar penāļa kompozīcijas pārblīvēšanu. Jāizvērtē, ko penāļa kompozīcijā akcentēt vai krāsu nianse un toņu pārejas, vai taureņa spārnu faktūru un rakstus. Filcēšanas tehnika ir ļoti piemērota krāsu pāreju veidošanai, jo vilnas smalkums un krāsu bagātība ļauj veidot niansētas krāsu pārejas. Jāizvēlas, ko ņemt par kompozīcijas pamatu, vai visu taureni kopumā, vai tikai kādu konkrētu daļu-spārna maliņu, galvas formu utt. Jāpārdomā arī penāļa forma, lai tas būtu gan praktiski izmantojams, gan palīdzētu veidot kompozīcijas raksturu. Darba procesā izvēlētā kompozīcija var mainīties, jo rodas jaunas idejas. Visvieglāk izstrādājuma kompozīciju apjaust, ir zīmējot tā skices. Skicēšana rosina idejas kompozīcijas variēšanai un nianšu izstrādāšanai. Skicējot arī var pārliecināties, vai izvēlētā penāļa kompozīcija patīk. “Nevajag baidīties no savām pirmajām skicēm, tās būs briesmīgas. Jo vairāk skicēsiet, jo labākas tās kļūs.”(Ли, 2008) Šis citāts, kārtējo reizi apliecina, ka vajag veidot pēc iespējas vairāk un dažādākas skices, lai varētu izvēlēties ideālo penāļa kompozīciju.

2.5. Filcēta penāļa veļšanas tehnoloģija un apdare

Mācību programmas izstrādāšanas laikā autore guva pārlicību, ka svarīgi ievērot veicamo uzdevumu secību. Filcēšanas tehnika, pati par sevi nosaka darbu secību un pakāpenību. Pirms penāļa filcēšanas autore paredzēja uzdevumu- paraudziņa filcēšana. Lai skolnieces saprastu, cik bieža vilnas kārta jāliek. Lai apjaustu, cik ilgi jāfilcē, lai izveidotos stingrs filcs. Kā arī lai salīdzinātu, cik daudz izstrādājums saraujas. Pirms penāļa filcēšanas svarīgi ir veikt aprēķinus, cik lielu penāli skolniece vēlas, kāda būs vīļu tiesa un cik daudz sarausies filcs filcēšanas procesā. Tad jāizvēlas pieņemamākais filcēšanas variants- filcēt taisnu gabalu, kuru pēc tam ar šujmašīnu sašuj vai filcēt telpisku penāli bez vīlēm, izmantojot piegrieztni. Ja izvēlas otro variantu, tad jāaprēķina piegrieztnes izmērs, ievērtējot aizdares malas vietu. Liekot vilnu penāļa filcēšanai jāievēro aprēķinātie izmēri. Filcēšanu veic, kā iepriekš aprakstīts 2. nodaļā. Kad penāļa sagatave rūpīgi izskalota un izžāvēta veic pēcapstrādi. Ja nepieciešams apgriez malās vai vēl jāpielabo sausajā filcēšanas tehnikā. Penāli var izšūt ar pērlītēm, vai kādiem izšuvumu dūrieniem, vai uzfilcēt ar adatu, kādu elementu. Sānu vīles var sašūt vīles veidojot penāļa iekšpusē, vai dekoratīvi

atstājot ārpusē. Aizdari var veidot iešujot rāvējslēdzēju, vai ar spiedpogu un āķīšu palīdzību, vai atlokot un notvaicējot malu. Gatavais penālis jānotvaicē.

3. MĀCĪBU TEMATISKĀ PLĀNA IZVEIDE TĒMAS “FILCĒŠANAS PAMATI” APGUVEI

3.1.Mācību tēmas “Filcēšanas pamati, penāļa filcēšana” tematiskais plāns

5.klase

Mācību tēmas apguvei paredzētas 10 mācību stundas.

3.1.1.tabula

N. p. k.	Stundas tēmas	Stundas mērķi	Uzskates materiāli, mācību līdzekļi, nepieciešamie materiāli	Uzdevumi skolēniem	Mācību metodes, organizācijas formas	Vērtēšana
1.	Ievads filcēšanā.	Gūt priekšstatu par filcēšanu, nepieciešamiem materiāliem, tehnikas izveidošanās vēsturi. Iepazīties ar darba drošību.	Dažādas vilnas šķiedras, filcēti paraudziņi, penāļi. Prezentācija par nepieciešamiem materiāliem un izstrādājumiem no vilnas.	Klausīties, skatīties, jautāt.	Stāstījums, demonstrējums, skaidrojums, jautājumi/atbildes.	Pārrunas-
2.	Izstrādājuma iedvesmas avota izvēle. Penāļa skices veidošana.	Veidot priekšstatu, ka darba iedvesmu var gūt dabā. Veidot prasmes skiču veidošanā.	Latvijā sastopamo tauriņu fotoattēli. Balts papīrs. Krāsainie zīmuļi.	Izlozēt tauriņa attēlu. Veidot penāļa skici.	Frontāls un individuāls darbs.	Summatīvi, 10 ballu sistēmā, par skolnieču izstrādāto skici.

3.	Paraudziņa filcēšana	Apgūt prasmi filcēt slapjajā tehnikā divdimensiju paraugu	Latvijas aitu vilna, burbuļplēve, ziepes, silts ūdens.	Uzfilcēt paraudziņu.	Praktisks darbs. Individuāls darbs.	ieskaitīts/neieskaitīts, par uzfilcēto paraudziņu.
4.	Gatavošanās penāļa filcēšanai.	Apgūt taureņu stilizācijas iemaņas, papildinot savas skices. Iepazīties un praktiski pielietot darbu pēctecību filcēšanas procesā, ja ir nepieciešams pārtraukt filcēšanu uz ilgāku laiku.	Gatavās skices, tauriņu attēli. Latvijas aitu vilna, burbuļplēve, ziepes, silts ūdens	Pārrunāt penāļa izmērus, aizdares veidu, par tā dekorēšanas iespējas. Filcēšanas uzsākšana.	Pārrunas, individuāls darbs.	Aprakstoša
5-8	Praktisks darbs-penāļa filcēšana.	Gūt iemaņas slapjajā filcēšanas tehnikā filcējot penāli. Attīstīt gribasspēku, paškontroli un darba kultūru.	Aitas vilna, burbuļplēve, ziepes, silts ūdens, penāļa skice	Uzfilcēt penāli.	Praktisks darbs. Individuāls darbs.	Aprakstoša
9.	Izstrādājums pēcapstrāde.	Veidot prasmes filcēta priekšmeta dekorēšanā, izmantojot sauso filcēšanu un izšūšanu. Gūt prasmes, penāļa aizdares veidošanā.	Pērlīte, diegi, filcēšanas adatas, porolons, rāvējslēdzēji, klipši, vilna, šujmašīna.	Dekorēt izstrādājumu, iešūt aizdaru.	Praktisks darbs. Individuāls darbs.	ieskaitīts/neieskaitīts, par radoši izmantoto dekorēšanas veidu un aizdares izveidošanu.
10.	Izstrādājuma pēcapstrāde.	Turpināt veidot prasmes filcēta priekšmeta dekorēšanā, izmantojot sauso filcēšanu un izšūšanu.	Pērlīte, diegi, filcēšanas adatas, porolons, rāvējslēdzēji,	Pabeigt dekorēt izstrādājumu, iešūt aizdaru.	Praktisks darbs. Individuāls darbs.	Summatīvi, 10 baļļu sistēmā, par skolnieču pabeigto penāli.

		Gūt prasmes, penāļa aizdares veidošanā.	klipši, vilna, šujmašīna			
--	--	--	-----------------------------	--	--	--

3.2. Mācību metodes

Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā mācību metode tiek aprakstīta kā „skolotāja un skolēnu savstarpējās sadarbības paņēmieni kopums, kāds nepieciešams noteikta didaktiskā principa vai pedagoģiskās pieejas ietvaros un paredzēts, lai nodrošinātu mācību, audzināšanas un attīstības uzdevumu izpildi mācību procesā un izglītības mērķu sasniegšanu”. (Skujiņa, Beļickis, Blūma, Koķe, Markus, Šalme, 2000, 96)

Kā jau diplomdarba pirmajā daļā minēts, mājturības un tehnoloģiju stundās, par dominējošo metodi jāizmanto praktisks darbs. Autore, savā izstrādātajā programmā, plāno akcentu likt uz šo metodi.

- praktiskā darba metode - to izmanto, lai apgūtu prasmes praktiski darboties un radītu kādu materiālo vērtību,
- stāstījums, lekcija ir verbālā mācību metode, kurā skolotājs vai skolēns izklāsta kāda temata saturu,
- skaidrojums- nepieciešams uztvertās informācijas izpratnei: skolotājs cenšas atklāt lietu un parādību būtību un galvenās likumsakarības (Zelmenis, 2000, 113),
- jautājumi– kad skolotājs vai skolēni vārdiski vai rakstiski uzdod jautājumus par mācību tēmu,
- uzskates metode– kad skolotājs rāda, tēmai atbilstošus, uzskates līdzekļus un vienlaikus sniedz arī vajadzīgos paskaidrojumus,
- demonstrējumi- skolotājs vai skolēns rāda konkrētu darbību, kā tehnoloģiski pareizi veicams konkrētais praktiskais uzdevums. (Rubana, 2000, 229).

Visas iepriekš minētās metodes, darba autore plāno izmantot mājturības un tehnoloģijas stundās, tēmas aprobācijas laikā. Bieži, mācību procesa laikā vienlaicīgi tiek izmantotas vairākas metodes piemēram- demonstrējums ar stāstījumu, skaidrojums ar uzskates demonstrēšanu, praktiskas darbs ar jautājumu uzdošanu, u.c. Tēmas apguve norisināsies mācību stundu laikā,

tomēr paredzēts izmantot arī mājas darbus, nepieciešamības gadījumā– arī konsultācijas.

.....

3.3. Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana

Vērtēšanas plāns

3.3.1.tabula

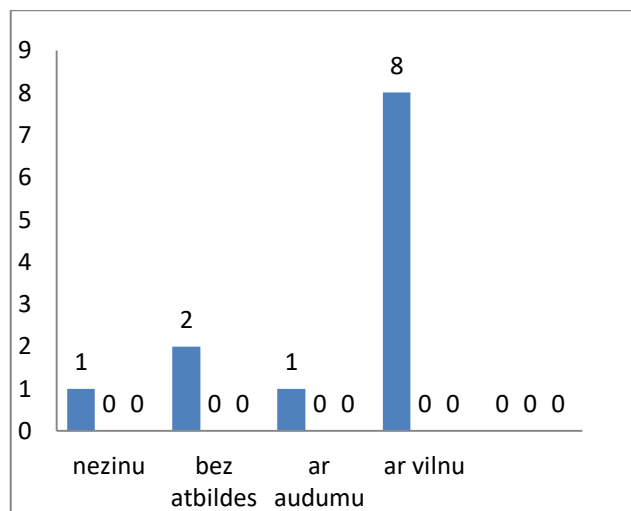
Stundas tēma	Kas tiek vērtēts	Vērtēšanas veids	Kas vērtē	Vērtēšanas kritēriji
<u>Ievadstunda filcēšanā</u> Izstrādājuma skicēšana, kompozīcija, krāsu salikumi	Skice	Pārrunas, vērtējums 1-10 ballu skalā	Skolnieces, viena otrai pa pāriem samainoties ar skicēm	Ieinteresētība, oriģinalitāte, radošums, krāsu salikumi, kompozīcija, atbilstība tēmai
Divdimensiju filcēts paraugs	Filcēšanas process	Ieskaitīts/ neieskaitīts	Skolotāja	Sagatavotība stundai, vēlme mācīties, rūpīgs darbs, darba vietas kārtība pēc stundas, palīdzības prasīšana, izstrādājuma blīvums, pacietība, ieinteresētība,
Gatavais izstrādājums-penālis	Penāļa kvalitāte, kompozīcija, atbilstība tēmai	Vērtējums 1-10 ballu skalā	Skolotāja	Penāļa praktiskums, krāsu salikumi, papildus izmantotās rokdarbu tehnikas, sašūšanas kvalitāte, filcējuma kvalitāte, rūpīgums,
Kopējā atzīme	Visas filcēšanas tēmas kopējā atzīme	Pārrunājot, komentējot, vērtējums 1-10 ballu skalā	Skolnieces, skolotāja	Sasummējot visus iepriekšējos kritērijus

4.MĀCĪBU TĒMAS „FILCĒŠANAS PAMATI” TEMATISMĀ PLĀNA APROBĀCIJA UN ANALĪZE

4.1. Aptaujas datu izvērtējums

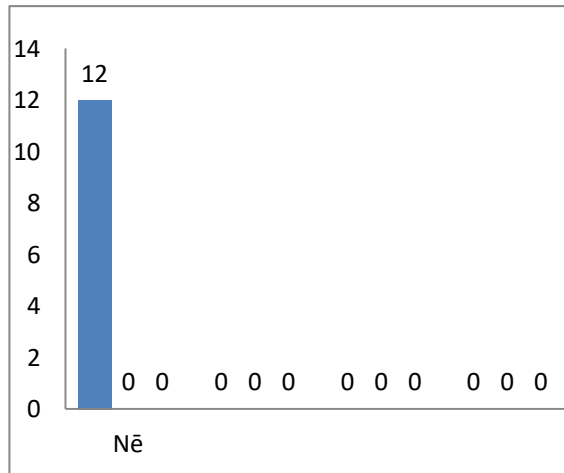
Autore aptauju veica Ādažu vidusskolas 5.klasē. Klasē ir 12 skolnieces. Uz anketas jautājumiem atbildēja visas skolnieces, pirms mācību tēmas aprobācijas. Anketēšana tika veikta, lai autore noskaidrotu skolnieču priekšzināšanas par filcēšanas tehniku, kā arī iepazītos ar viņu prasmēm šajā tehnikā. Skolniecēm izsniegtās aptaujas anketas, ietvēra sevī vairākus jautājumus ar iespējamajiem atbilžu variantiem. Uz dažiem jautājumiem bija jāsniedz plašāka atbilde.

Uz anketas jautājumu- ar kādu materiālu filcē, no 12 skolniecēm 8 atbildēja, ka ar vilnu, 1- nezinu, 2 skolnieces neko neatbildēja, bet 1 atbildēja- ar audumu (4.1.1.att.)

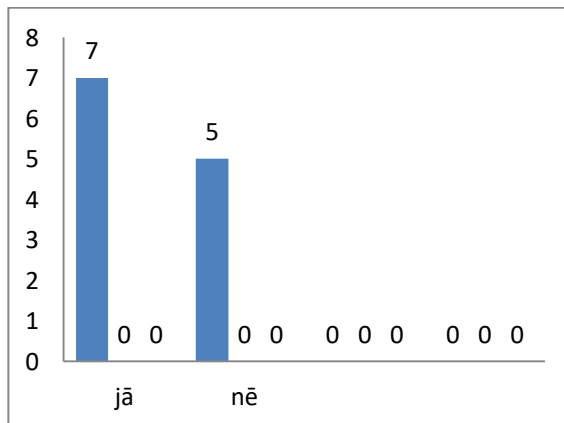
4.1.1.att. Skolnieču uzskati, par filcēšanā izmantoto tekstilmateriālu

Autore ar aptaujas palīdzību vēlējās uzzināt, vai skolnieces zina, kas ir vilnas kārsums. Visas skolnieces atbildēja “nē.” (4.1.2.att.)

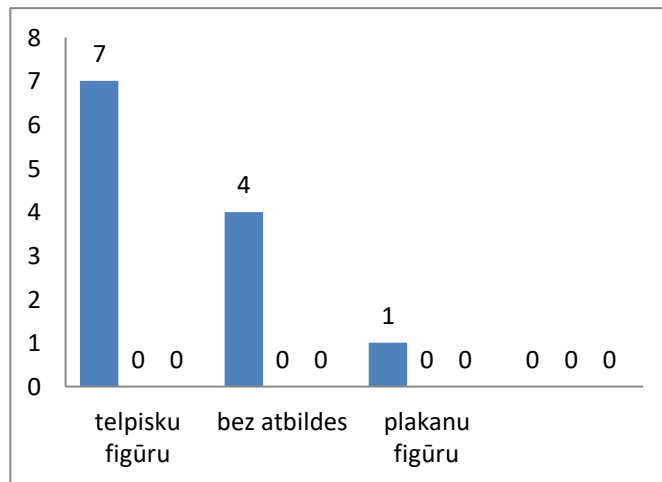
4.1.2.att. Skolnieču atbildes uz jautājumu vai viņas zina, kas ir vilnas kārsums

Darba autore arī vēlējās uzzināt, vai skolnieces ir filcējušas. 7 skolnieces atbildēja “jā”, 5 atbildēja “nē”.(4.1.3.att.)

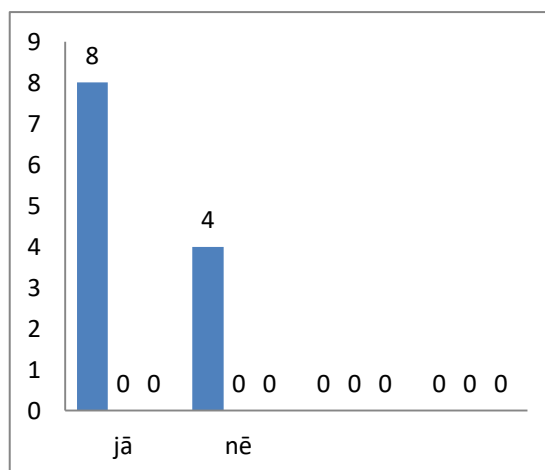
4.1.3.att.Skolnieču atbildes uz jautājumu vai viņas ir filcējušas

Autori interesēja, vai skolnieces ir filcējušas telpisku figūru vai plakanu. Viena skolniece bija filcējusi plakanu figūru, 4 skolnieces nebija atbildējušas, 7 atbildēja, ka telpisku figūru. (4.1.4.att.)

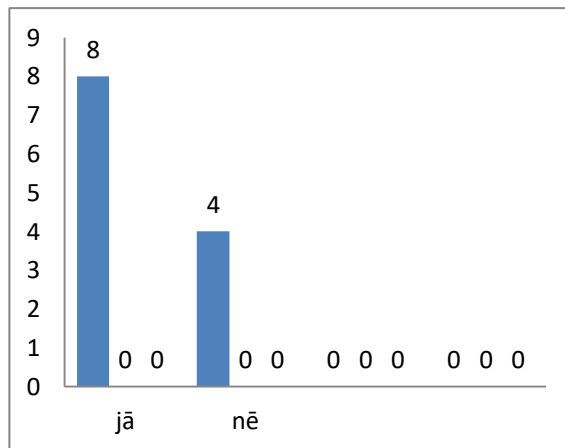
4.1.4.att. Skolnieču atbildes uz jautājumu, kādu figūru viņas filcējušas, telpisku vai plakānu

Uz autores anketas jautājumu, vai skolnieces zina kas ir sausā filcēšana, “nē” sniedza 4 skolnieces, “jā” sniedza 8 skolnieces, piebilstot, ka filcē ar filcējamo adatu. (4.1.5.att.)

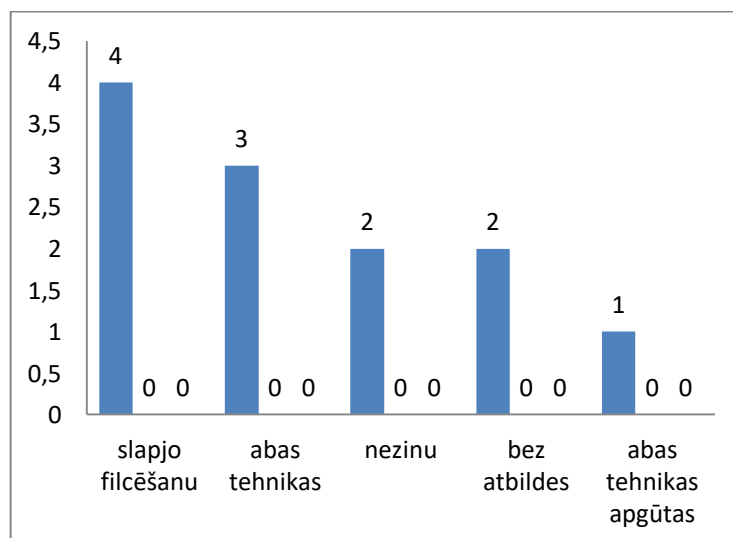
4.1.5.att.Skolnieču atbildes uz jautājumu, vai viņas zina, kas ir sausā filcēšana

Uz autores anketas jautājumu, vai skolnieces zina kas ir slapjā filcēšana 4 skolnieces atbildēja “nē”, 8 atbildēja “jā” un paskaidroja, ka izmanto ziepes un ūdeni. (4.1.6.att.)

4.1.6.att.Skolnieču sniegtās atbildes uz anketas jautājumu, vai viņas zin, kas ir slapjā filcēšana

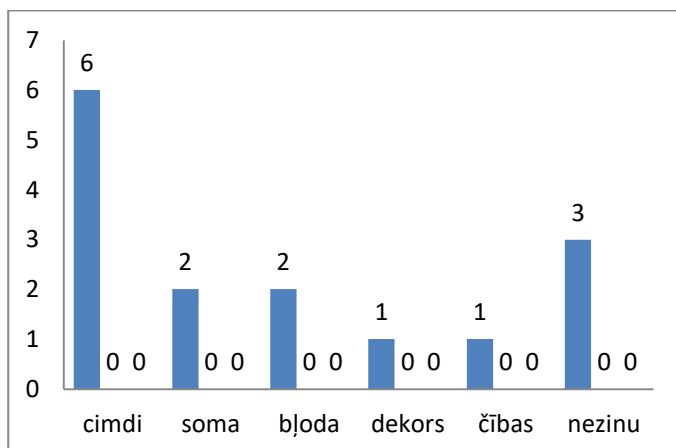
Autori arī interesēja uzzināt kuru filcēšanas tehnikas veidu skolnieces vairāk vēlētos apgūt. 4 skolnieces vēlētos apgūt slapjo filcēšanu, 3 vēlētos apgūt abas, 2 atbildēja “nezinu”, 2 nesniedza atbildi, 1 atbildēja, ka ir jau apguvusi abas filcēšanas tehnikas. (4.1.7.att.)

4.1.7.att.Skolnieču sniegtais viedoklis uz jautājumu, par to kādu filcēšanas tehniku vēlētos apgūt

Autore vēlējās uzzināt, kādu priekšmetu skolnieces vēlētos iemācīties filcēt. Dažas skolnieces savās atbildēs sniedza vairākus variantus. Atbildi

“cimdi” tika pieminēti 6 reizes, “soma” tika minēta 2 reizes, “bļoda” tika minēta 2 reizes, “dekoru” 1 reizi, “čības” 1 reizi, 3 anketās skolnieces pauda viedokli, ka nezina kādu priekšmetu gribētu iemācīties filcēt. (4.1.8.att.)

4.1.8.att. Anketās paustais skolnieču viedoklis, kādu priekšmetu viņas gribētu iemācīties filcēt

Iepazīstoties ar anketu atbildēm, darba autore guva priekšstatu par skolnieču priekšzināšanām izvēlētajā tehnikā. Pēc aptaujas rezultātu izanalizēšanas, autore guva pārliecību, ka mācību tēmas izstrādes procesā, plānotā ievadstunda, par izmantojamiem materiāliem un darbarīkiem, būs nepieciešama, lai paplašinātu skolnieču redzesloku par filcēšanas pamatiem. No skolnieču sniegtajām atbildēm autore saprata, ka skolnieces vairāk ir guvušas iemaņas sausajā filcēšanas tehnikā, nevis slapjajā filcēšanā, kuru darba autore plānoja rosināt apgūt, mācību tēmas aprobācijas procesā. Autore arī neguva pārliecinošu atbildi, kādu priekšmetu skolnieces filcētu. Autore pārrunājot ar skolniecēm, anketēšanas rezultātus, par to, ka nav pārliecinošas atbildes, kādu priekšmetu varētu filcēt, pārrunu rezultātā skolnieces vienojās par penāļu filcēšanu.

4.2. Mācību tēmas aprobācijas apraksts

Tēmas „Filcēšanas pamati” saturu autore aprobēja Ādažu vidusskolas 5. klasē, kurā mācās 12 skolnieces.

1.mācību stunda: „Ievads filcēšanā”. Stundā bija 10 skolnieces.

Stundas mērķi: Gūt priekšstatu par filcēšanu, nepieciešamiem materiāliem un darbarīkiem, tehnikas izveidošanās vēsturi. Iepazīties ar darba drošību.

Autore, uzsākot mācību stundu, īsumā iepazīstināja skolnieces ar jauno mācību tēmu un galvenajām apgūstamajām zināšanām, prasmēm un veicamajiem praktiskajiem darbiem. Paskaidroja, kādā secībā tiks veikti uzdevumi. Pārrunāja darba drošības riskus filcēšanas procesā. Autore, iepazīstināja skolnieces ar aptaujas rezultātiem un izdarītajiem secinājumiem. Autore rādīja sagatavoto prezentāciju par filcēšanas vēsturi, vilnas pārstrādi un filcētiem izstrādājumiem. Demonstrēja dažādas vilnas šķiedras- Latvijas aitūvilnu, merīno vilnu, mazgātu vilnu, vilnas kārsumu, kā arī filcēšanai nepieciešamos darbarīkus. Tika demonstrēti mācību procesā veicamo praktisko darbu paraugi, pārrunāti arī skolnieču ieguvumi, apgūstot šo mācību tēmu, kā arī norādīts uz to, kādi būs vērtēšanas kritēriji.

Autore bija pārsteigta par skolnieču ieinteresētību un aizrautību uzzinot jaunu informāciju. Autore uzskata, ka izdevās ieinteresēt skolnieces jaunas tehnikas apguvei ar vilnas paraugiem, filcētiem paraugiem un uzfilcētiem penāļiem, kā arī ar prezentācijas palīdzību. Labi izdevās, tas ka skolnieces daudz ko varēja ne tikai redzēt prezentācijā, bet arī turot rokās izjust vilnas īpašības.

Noslēgumā, pārrunājot stundas tēmu, autore novēroja pozitīvu atgriezenisko saiti- skolnieces daudz stāstīja, ko uzzināja jaunu par apgūstamo tehniku un materiāliem. Autore arī novēroja, ka viena skolniece neizrādīja interesi par tēmu.

2.mācību stunda: “Izstrādājuma iedvesmas avota izvēle. Penāļa skices veidošana.” Stundā bija 10 skolnieces.

Stundas mērķi: Veidot priekšstatu, ka darba iedvesmu var gūt dabā. Veidot prasmes skiču veidošanā.

Autore, veidojot dialogu ar skolniecēm, vēlējās uzzināt, kas pēc skolnieču domām ir iedvesma un iedvesmas avots. Autore skaidroja, ka filcētam penālim būs konkrēts iedvesmas avots- Latvijas taureņi. Autore piedāvāja

izlozēt sagatavotās taureņu fotogrāfijas. Ja kāda skolniece negribēja izmantot izlozēto taureni, par savu iedvesmas avotu, varēja lozēt vēlreiz, jo bija sagatavotas vairāk fotogrāfijas nekā nepieciešams. Autore rosināja ievērot Latvijas taureņu nosaukumus, daudzveidību, viņu interesantās detaļas, kam pievērst uzmanību skicēšanas procesā. Pirms skicēšanas autore mudināja uzskicēt vairākus penāļu paraugus, lai veicinātu iespēju izvēlēties pieņemamāko. Veidojot skices, autore skolniecēm norādīja, ka iedvesmai jāizvēlas tauriņa krāsa, vai forma vai siluets. Autore norādīja, ka paveiktais darbs tiks vērtēts ar atzīmi un skolnieces pašas vērtēs viena otras skici. Svarīgākais skices vērtēšanas kritērijs- lai pēc skices var nojaust, kurš taurenis ir iedvesmas avots un jāvērtē arī attieksmi pret darbu.

Skicēšana sagādāja lielākas grūtības nekā autore bija paredzējusi. Viena skolniece pat sāka raudāt. Bet pārējās skolnieces un autore uzmundrināju viņu nebaidīties un darīt. Dažas skolnieces ļoti aizrāvās un uzskicēja daudz penāļu paraugus, kamēr pašām bija grūti izvēlēties. Viena skolniece izlozēja ļoti skaistu taureni, bet skice izdevās vāja, jo viņa necentās un pozicionēja sevi, ka rokdarbi viņai nepatīk. Dažas skolnieces nebija apmierinātas ar savu taureņu krāsu un skici, nevēlējās piepūlēties. Skices vērtēja skolnieces, samainoties ar tām savā starpā. 3 skolnieces dabūja 10 balles, 5- 8 balles, 2- 5 balles. Dažām uzskicētie penāļi bija ļoti mazi, kaut gan autore mudināja viņas veidot lielākas skices.

3.mācību stunda: “Paraudziņa filcēšana”

Stundas mērķi: Apgūt prasmi filcēt slapjajā tehnikā divdimensiju paraugu. Stundā bija 11 skolnieces.

Autore stāstot un demonstrējot palīdz sagatavoties filcēšanai. Kopā ar skolniecēm, uz darba virsmām tiek klāta burbuļplēve un sagatavots ziepjūdens. Autore stāsta un rāda, kā jāliek vilna uz burbuļplēves, lai varētu filcēt paraudziņu, kā jāplēš vilna, kā jāklāj kārtas, lai būtu pietiekami biezs paraudziņš. Autore rosina skolnieces veikt to pašu, izmantojot divu krāsu vilnu. Skolnieces kārtu vilnu uz burbuļplēvēm, autore palīdz, noris praktiska darbība. Kad tas paveikts, autore demonstrē, kā jāsaslapina vilna un kā jāšāk filcēt ar otras burbuļplēves palīdzību. Autore demonstrē, kā filcēt ar bambusa paliknīša palīdzību. Skolnieces seko piemēram un arī filcē. Autore palīdz skolniecēm

procesā un parāda, cik stingram jābūt safilcētam paraudziņam. Kad paraudziņi safilcēti, tos izskaloja un lika izžāvēties. Autore mudināja skolnieces sakārtot darba vietas. Visas skolnieces ieguva vērtējumu- ieskaitīts. Filcēšana sagādāja skolniecēm grūtības, viņas gaidīja ātru rezultātu, negribēja piepūlēties. Pēc paraudziņa filcēšanas 4 skolnieces pārdomāja un atteicās filcēt telpisku penāli, jo saprata, ka tas nebūs viegls process.

4.mācību stunda: “Gatavošanās penāļa filcēšanai”

Stundas mērķi: Apgūt taureņu stilizācijas iemaņas, papildinot savas skices. Iepazīties un praktiski pielietot darbu pēctecību filcēšanas procesā, ja ir nepieciešams pārtraukt filcēšanu uz ilgāku laiku. Stundā bija 11 skolnieces.

Autore, ar katru skolnieci individuāli pārrunāja izstrādāto skici, panāļa izmērus, kā filcēs penāli- telpiski vai šūs kopā malas ar šujmašīnu. Pārunāja krāsu izvēli, vai būs jāpielieto sausā filcēšana, vai papildus dekorēs penāļus ar pērlītēm, kādu penāļa aizdares veidu izvēlēties. Šis process aizņēma ļoti ilgu laiku un divas skolnieces tikai sāka filcēt savus penāļus. Pārrunu rezultāta autore saprata, ka diemžēl tikai divas skolnieces filcēs telpiskus penāļus.

5-8. mācību stunda: “Praktisks darbs- penāļa filcēšana”

Stundas mērķi: Gūt iemaņas slapjajā filcēšanas tehnikā filcējot penāli. Attīstīt gribasspēku, paškontroli un darba kultūru. Stundās bija 11 skolnieces.

Skolnieces pašas sagatavo darba vietas. Autore sagatavo tikai ziepjūdeni. Pēc iepriekšējā stundā pārrunātā daudzas skolnieces jau zināja, kas jādara, tikai ik pa laikam pajautāja darba autorei vai pietiekoši biezi salikta vilna, vai vēl jāfilcē. Dažas skolnieces nejaudāja, bet gaidīja, kad autore pieies pie viņām. Viena skolniece filcēšanas procesā saprata, ka vēlumā veidojas caurumi, autore palīdzēja labot kļūdas. Vienai skolniecei bija ļoti vienaldzīga attieksme pret darbu, neņēma vērā autores ieteikumus. Vienai skolniecei autore palīdzēja filcēt penāli- uz vienkrāsaina pamata piefilcējot, līdz galam nesaveltus rombus. Visvairāk bija jārāda un jāpalīdz divām skolniecēm, kuras izvēlējās filcēt penāli ar piegrieztnes palīdzību- telpiski. Autore secināja, ka penāļa filcēšanai vajadzēja ieplānot vairāk mācību stundas, jo darbs prasīja vairāk laiku, nekā plānots. Filcēšana skolniecēm radīja vairāk piepūli, nekā autore bija domājusi.

Pārsvarā visas filcēja arī konsultāciju laikā. Skolnieces palīdzēja viena otrai. Kad penāļi bija safilcēti, tos kārtīgi izskaloja un lika žāvētie. Visas skolnieces sakārtoja savas darba vietas, bez atgādinājuma. Darba autore secināja, ka viegli ir apgūt slapjo filcēšanas tehniku, tādā klasē, kura ir izveidota, kā mācību virtuve, ar darba virsmām un četrām izlietnēm.

9-10. mācību stunda: “Izstrādājuma pēcapstrāde”

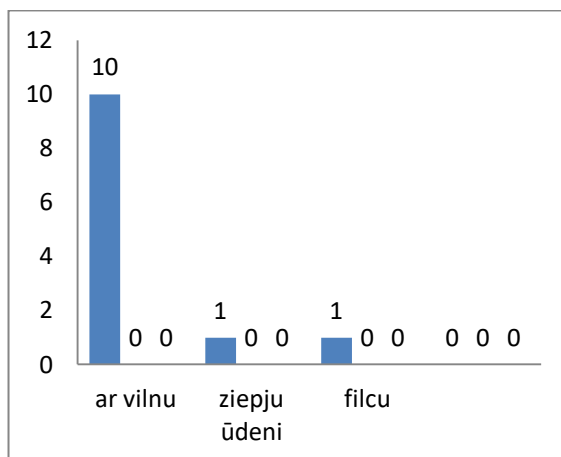
Stundas mērķi: Veidot prasmes filcēta priekšmeta dekorēšanā, izmantojot sauso filcēšanu un izšūšanu. Gūt prasmes, penāļa aizdares veidošanā. Stundās bija 12 skolnieces.

Sešām skolniecēm penāļa aizdare bija paredzēts veidot ar rāvējslēdzēju, divu skolnieču penāļiem aizdares bija ar spiedpogām, četru skolnieču penāļi bija tikai ar atlocītu malu. 10 skolniecēm, autorei bija jāpalīdz, ar šujmašīnu sašūt penāļu sānus, jo skolnieces vēl neprot šūt ar šujmašīnu. 6 skolniecēm, autorei bija jāparāda, kā iediegt rāvējslēdzēju un tad to iešūt ar šujmašīnu. 4 skolniecēm autorei bija jādemonstrē, kā pie penāļa piešūt pērlītes. Vienai skolniecei jāpalīdz sausajā filcēšanas tehnikā izdekorēt penāļa stūri. Kā piešūt spiedpogas, autore demonstrēja 2 skolniecēm. Vēl autore demonstrēja, kā notvaicēt gatavo penāli. Autore secina, ka šajās stundās pārsvarā bija individuāls darbs ar katru skolnieci. Skolnieces savā starpā palīdzēja viena otrai. Autore arī apzinās, ka darbi ļoti lēnu gāja uz priekšu, jo daudz bija vajadzīga autores palīdzība. Dažas skolnieces strādāja arī konsultācijās. Autore apzinās, ka arī pēcapstrādei vajadzētu vairāk mācību stundas. Vērtēšana: 2 skolniecēm 10 balles, 5 skolniecēm 9 balles, 4 skolniecēm 8 balles, 1 skolniecei 6 balles.

4.3. Aptaujas datu izvērtējums

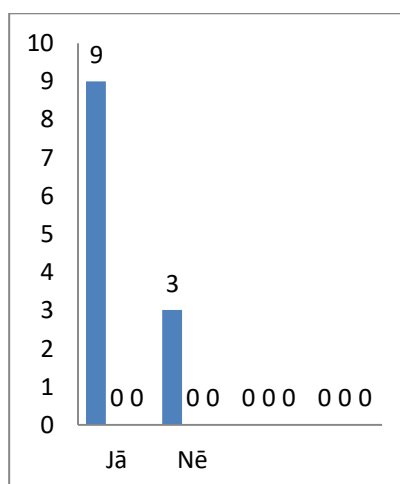
Arī pēc tēmas aprobācijas skolā, mājturības un tehnoloģiju stundās, autore veica anketēšanu. Tādā veidā pārlicinošāk gūtstot atgriezenisko saiti par iegūtajām zināšanām un prasmēm, kā arī par mācību procesu kopumā.

Tēmas noslēguma anketā, darba autore vēlējās uzzināt, vai pēc tēmas aprobācijas skolnieces zin ar kādu materiālu filcē. 10 skolnieces sniedza atbildi “ar vilnu”, 1-ziepju ūdeni, 1-filci. (4.3.1.att.)

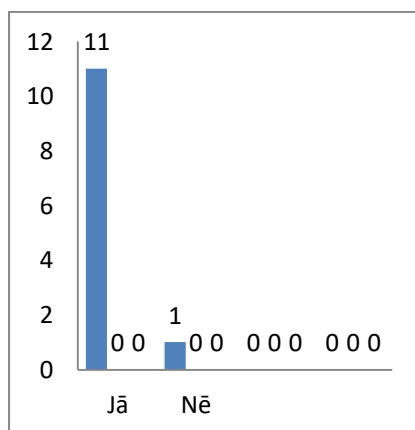
4.3.1.att. Attēlots skolnieču viedoklis par savām zināšanām, ar kādu materiālu filcē

Autore vēlējās noskaidrot skolnieču viedokli, vai viņām filcēšana likusies viegla un aizraujoša. 9 skolnieces atbildēja “jā”, komentējot, ka filcēja pirmo reizi vai ka bija jautri un interesanti. “Nē” atbildi sniedza 3 skolnieces, komentējot, ka bija grūti, bet interesanti vai rokdarbi nepatīk, vai jo bija ilgs process.(4.3.2.att.)

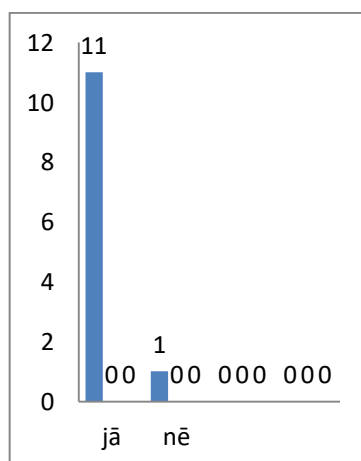
4.3.2.att. Skolnieču sniegtais viedoklis pēc viņu domām, vai filcēšana bija viegla un aizraujoša

Autorei svarīgi bija uzzināt skolnieču domas, vai viņām ir gandarījums par paveikto darbu. 11 skolnieces sniedza atbildi “jā”, pamatojot, ka ieguldīts liels darbs un pacietība, kā arī atzīmēja savu centību un uzfilcētais penālis ir izdevies ļoti labi. “Nē” sniedza 1 skolniece, komentējot, ka darbs izskatās šausmīgi. (4.3.3.att.)

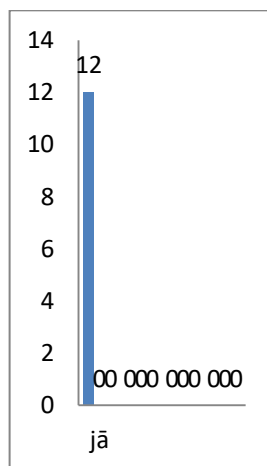
4.3.3.att. Skolnieču viedoklis par to, vai uzfilcētais priekšmets sniedza gandarījumu

Lai noskaidrotu skolnieču iegūtās zināšanas par apgūto tehniku, autore vēlējās uzzināt, vai skolnieces ir uzzinājušas, kas ir sausā filcēšana. 11 skolnieces atbildēja “jā”, piebilstot, ka filcē ar filcēšanai paredzēto adatu. “Nē” sniedza 1 skolniece, jo neatceroties. (4.3.4.att.)

4.3.4.att. Skolnieču sniegtās zināšanas, par to, vai pēc viņu domām viņas zina, kas ir sausā filcēšana

Autore arī vēlējās saprast vai skolnieces ir apjautušas, kas ir slapjā filcēšana. Visas skolnieces atbildēja “jā”, komentējot, ka vilna jāmitrina ar ziepju ūdeni.(4.3.5.att.)

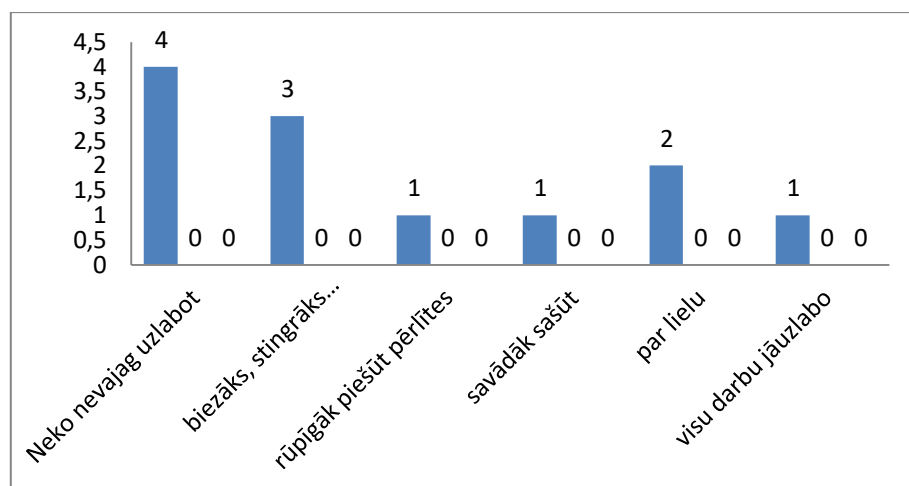

4.3.5.att. Skolnieču paustās atbildes par to vai viņas zina, kas ir slapjā filcēšana

Autore vēlējās uzzināt, kas pēc skolnieču domām izdevās viņu darbā vislabāk. Lielākā daļa atbilžu bija pozitīvas. Skolnieču sniegtās atbildes nav iespējams ievietot grafikā tāpēc autore tās uzskaita:

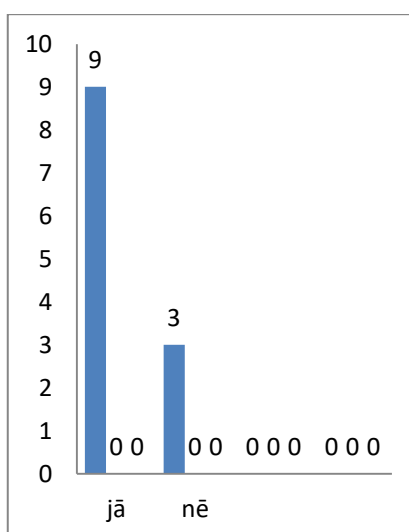
- Izdevās attēlot detaļas no izlozētā tautiņa savā darbā.
- Penāļa biezums.
- Izdevās uzfilcēt labu, skaistu penāli.
- Labi izdevās piefilcēt mazās detaļas.
- Labi izdevās uzfilcēt penāli un piešūt mežģīnes.
- Patīk uzfilcētais penālis un piešūtās pērlītes.
- Neizdevās, jo nepiestrādāju.

Autore arī vēlējas uzzināt vai pēc skolnieču domām varētu vēl ko uzlabot. 4 skolnieces atbildēja, ka neko nevajag uzlabot, 3 skolnieces uzskata, ka izstrādājums varētu būt biežāks, stingrāks, 1 skolniece domā, ka varēja rūpīgāk piešūt pērlītes, 1 skolniece uzskata, ka vajadzēja savādāk vai rūpīgāk sašūt malas, 2 skolnieces uzskata, ka darbs sanāca par lielu, 1 skolniece nav apmierināta ar visu darbu. (4.2.2.7.att.)

4.3.7.att. **Apkopotas skolnieču domas, ko viņu darbā vajadzētu uzlabot**

Autore arī vēlējas noskaidrot, vai skolnieces labprāt vēlētos apgūt līdzīgu, ar filcēšanu saistītu tehniku. 9 skolnieces atbildēja “jā”, komentējot, ka vēlētos uzfilcēt, kādu no pirmajā anketā minētajiem priekšmetiem. 3 skolnieces atbildēja “nē”, jo filcēšana prasīja daudz pūļu. (4.3.8.att.)

4.3.8.att. **Apkopotas skolnieču domas, vai vēl vēlētos filcēt**

Apkopotie anketu rezultāti autorei ļauj labāk izprast, kas jāpilnveido izstrādātajā mācību tēmā un saskatīt atgriezenisko saiti. Spriežot pēc skolnieču atbildēm, autore secina, ka jācenšas palīdzēt pilnveidot skolnieču filcēšanas iemaņas, jo dažas bija neapmierinātas ar rezultātu. Tās skolnieces, kuras pielika vairāk pūļu un pacietību filcēšanas procesā, ir apmierinātākas ar gala rezultātu. Autore, pēc apkopotajiem rezultātiem secina, ka skolniecēm ir izveidojies priekšstats par filcēšanu.

NOBEIGUMS

Autores izvirzītais diplomdarba mērķis bija izstrādāt mācību saturu mācību tēmai „Filcēšanas pamati” un praktiski pārbaudīt to skolā. Ar tēmas izvēli, autore gribēja veicināt skolnieču interesi par dažādām tekstila tehnikām un praktiskā darbībā apgūt to. Apsverot mācību tēmas „Filcēšanas pamati” apguves iespējas skolā 5.klasē, autore izvēlējās piedāvāt skolniecēm iespēju apgūt mācību tēmu ievērojot pēctecības principus- iedvesmas avots- skicegatavs izstrādājums- vērtējums. Iepazīstoties ar jauno izglītības standartu, autore centās veidot starppriekšmetu saikni ar dabaszinībām- taureņi un vizuālo mākslu- skices.

Lai saprastu, kā sasniegt diplomdarbā izvirzīto mērķi, autore izpētīja mācību satura izveides teorētiskos aspektus: pedagoģisko un psiholoģisko literatūru, normatīvos dokumentus, kas reglamentē mācību saturu, uz šī pamata izveidoja mācību saturu mācību tēmai „Filcēšanas pamati” apguvei. Izveidoja mācību stundu tematisko plānu, izveidoja mācību uzskates līdzekļus, atlasīja mācību metodes, izveidoja skolēnu sasniegumu vērtēšanas kritērijus. Veica tematiskā plāna aprobāciju skolā, analizēja aprobācijas procesā iegūtos rezultātus. Izpētot pedagoģisko un psiholoģisko literatūru, autore guva

pārlicību, kas jāņem vērā, veidojot mācību programmu un izstrādājot mācību uzdevumus:

- mācību procesā jārealizē gan izglītojošie, gan attīstošie, gan audzinošie mērķi, jāveido uzdevumi, kas sekmētu skolēnu zināšanu un prasmju pilnveidi radošā darbībā,
- jāievēro pakāpenības principu,
- jāņem vērā skolēnu vecumposma īpatnības, arī skolēnu dažādās spējas viena vecumposma ietvaros,
- jāizmanto daudzveidīgi uzskates līdzekļi, jāizvēlas dažādas mācību metodes un mācību organizācijas, ņemot vērā skolēnu dažādās uztveres spējas un uztveres veidus,
- skolēnu mācību sasniegumu novērtēšanā jāiekļauj arī sava darba pašnovērtējums,

Autore diplomdarba otrajā un trešajā nodaļās aprakstīja apgūstamās tehnikas specifiku un mācību tēmas „Filcēšanas pamati” mācību saturu un skolēniem veicamos mācību uzdevumus. Veicot speciālās literatūras izpēti, autore secināja, ka ir ļoti maz literatūras, par filcēšanu latviešu valodā. Vairāk nācās izmantot interneta resursus un literatūru angļu, krievu un vācu valodās.

Pētot tehnikas sniegtās iespējas, eksperimentējot ar filcēšanas paņēmieniem, veidojot uzdevumus un uzskates materiālus, autore pilnveidoja savas filcēšanas prasmes un labāk izprata vilnas īpašības.

Autorei atklājums bija uzzināt cik daudz un dažādi taureņi ir sastopami Latvijas dabā. Autore caur atrasto iedvesmas avotu, vēlējās rosināt skolnieces ievērot Latvijas dabas skaistumu un ieraudzīt tās košumu.

Diplomdarba izstrādes procesā autore veica mācību satura sadalījumu pa stundām, aprakstīja mācību metodes un skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas kritērijus, kas atspoguļots diplomdarba trešajā nodaļā.

Analizējot mācību tēmas aprobācijas gaitu, izvērtējot mācību procesā veicamo mācību uzdevumu rezultātus, kā arī aptaujas rezultātus, autore secina, ka izveidotais mācību saturs un skolēniem veicamie praktiskie uzdevumi ir:

- piemēroti filcēšanas pamatu apguvei mājturības un tehnoloģiju mācību stundās 5.klasē,
- paplašinājuši skolnieču zināšanas un praktiskās iemaņas par filcēšanas tehniku,
- skolniecēm veicami, vecumposmam un interesēm piemēroti, veicinājuši izglītības standartā noteikto mērķu sasniegšanu

Autore arī apzinās, ka ir jāuzlabo daži aspekti, piemēram, jāieplāno vairāk stundas penāļa filcēšanai un pēcapstrādei, kā arī aktīvāk jāmudina vairāk skolnieces izvēlēties telpisko penāļa filcēšanas veidu.

Autore uzskata, ka diplomdarbā izvirzītie uzdevumi ir izpildīti un mērķis: izstrādāt mācību saturu tēmai „Filcēšanas pamati” apguve mājturībā un tehnoloģijās 5.klasē un praktiski pārbaudīt to skolā ir sasniegts.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. **Albrehta Dz.** *Didaktika*. Rīga: Raka, 2001. 168 lpp
2. **Bārdena B.** *Izšuvumi rokasgrāmata*. Zvaigzne ABC, R.
3. **Blīgzna K.** *Vizuālās Mākslas ABC*. Lielvārde, Lielvārds, 1999. 64 lpp
4. www.chaoticfibres.com
5. **Dechene P., Gothel S., Thomas S., Selke K.** *Filzen der aufbaukurs*, frechverlag, Stuttgart, 2006g.
6. **Dobrava E.** *Kā atmodināt radošumu. Da Vinči gēns*.

7. "History of Felting"- (atsauce 05. 03. 2018.) Pieejams:
<http://www.healyburketextileart.com/about-us/history-of-felting/art-felting/>
8. *Ievas Māja Žurnāls*, 2019., N 3, 24-25.lpp.
9. **Kagainē Z.** *Tēlainā domāsana vizuālajā mākslā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005. 60 lpp
10. **Kampuse A., Marksa M.** *Mājturība Šūšana*. Zvaigzne ABC, R., 1998., 92-93 lpp., 138-140 lpp.
11. **Krankaliene N., Šomkiene L., Mihailenko N.** *Mūsdienīgi rokdarbi. Enciklopēdija*, Zvaigzne ABC, R.,2015, 10-33.lpp.
12. **Kučinska V.** *Ruta Bogustova tekstīlijas*, Izdevniecība "Liesma", R., 1987.
13. **Kulakova M., Marksa M., Stare M., Sīviņa V.** *Mājturība 5.klasei.*, Zvaigzne ABC, R. 2002.
14. **Kulakova M., Marksa M., Stare M., Sīviņa V.** *Mājturība 5.klasei Skolotāja grāmata*. Zvaigzne ABC, R. 2002.
15. **Majevska D.**, *Filcēšana.*, Zvaigzne ABC, R.
16. **Mackay M.** *Flowers in Felt & Stitch.*, Search Press, 2016.
17. **Matthews K.** *Stitched Tehtiles: Landscapes.*, Searsh Press, 2016.
18. "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem." MK noteikumi Nr.468,Rīgā 2014.gada 12.augustā (prot. Nr.43 30.§). Pieejams: www.likumi.lv
19. "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem". Skatīt MK 2018. gada 27. novembra noteikumus Nr. 747 Pieejams: www.likumi.lv
20. **Ņikiforovs O.** *Psiholoģija pedagogam*. Rīga: Izglītības soļi, 2007. 368. Lpp.

21. **Pētersone K.**, *Filcētas figūras.*, Zvaigzne ABC, R.
22. **Piterāns U., Elferts D.** “*Latvijas dienas tauriņi*”.-(atsauce 5.03. 2018.)
Pieejams: <http://www.dabasfoto.wordpress.com/tauriņi/>
23. **Puškarevs I.** *Attīstības psiholoģija.* Rīga: Raka, 2001. 88 lpp
24. **Rieksta D.** *Mājturība 5.klasei*, RAKA, 1997.
25. **Bogdaniene E. G.** *Rokdarbu vācelīte*, 2006/11, 12; 2007/01, 03, 04.
2008/spec. Izlaid.
26. **Rutka L.** *Pedagoga psiholoģiskā kompetence.* Rīga: Raka, 2012. 178 lpp.
27. www.skola2030.lv/pamatizglitiba
28. **Skujiņa, V., Beļickis I., Blūma D., Koķe T., Markus D., Šalme A.** *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2000. 248 lpp
29. **Vaivare B., Urdziņa M., Kokina M., Pudāne D.** *Mājturība Tekstils. Kompozīcija.* Zvaigzne
30. VISC Pamatizglītības mācību priekšmeta programmas paraugs. Mājturība un tehnoloģijas 5.-9.klasei ar izvēli tekstila tehnoloģijās. Rīga: Izglītības satura un eksaminācijas centrs, 2005. (pilnveidots 2010.) Rīga– (atsauce 1.02.2018). Pieejams:
http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumentu/programmas/pamskolai/majtur_5_9_tekstils.pdf
31. www.worldofwool.co.uk
32. **Zelmenis V.** *Īss pedagoģijas kurss.* Rīga: Zvaigzne, 1991. 214 lpp
33. **Ли Н.** *Основы учебного академического рисунка.* М., 2008.

PIELIKUMI

1. pielikums

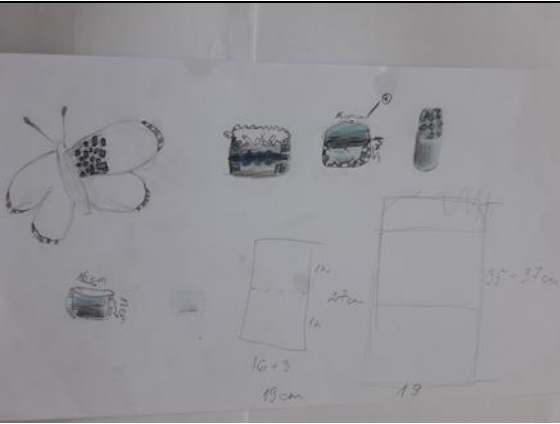

mācību uzskates līdzekļu attēli

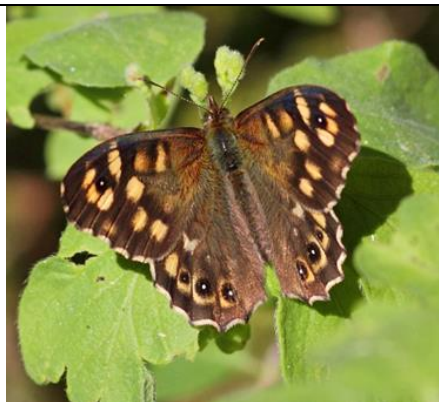
Filcētu paraudziņu attēli- autores izveidots mācību uzskates līdzeklis.

Filcēti penāļi- autores izveidots mācību uzskates līdzeklis.

Skolnieces	Iedvesmas avots	Skice	Filcēts penālis
1.	 <p data-bbox="449 722 630 759">Aveņu astainis</p>		
2.	 <p data-bbox="449 1202 714 1238">Parastais pļavraibenis</p>		

3.

Eglāju samtenis

4.

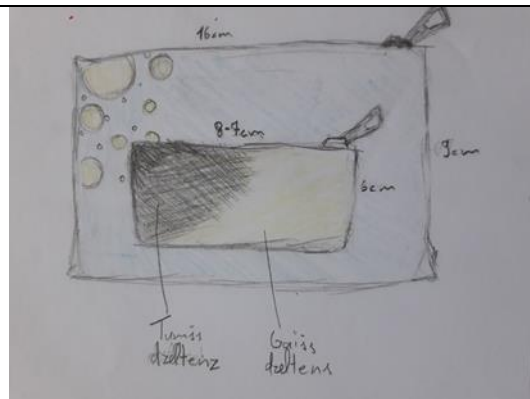
Apšu raibenis

5.

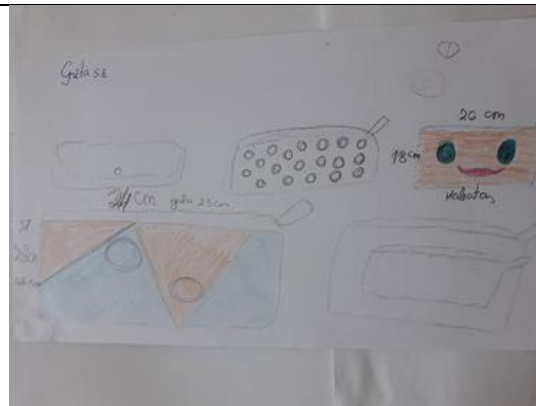
Ķiršu baltenis

6.

Acainais raibenis

7.

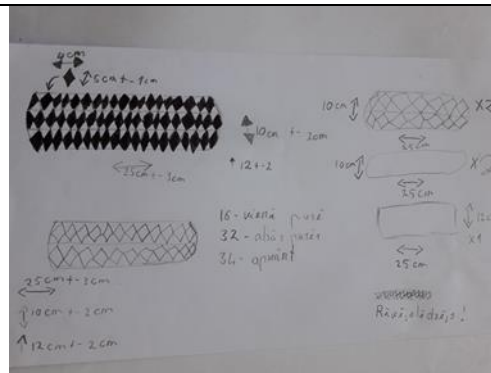
Čemurziežu dižtaurenis

8.

Dzērveņu raibenis

9.

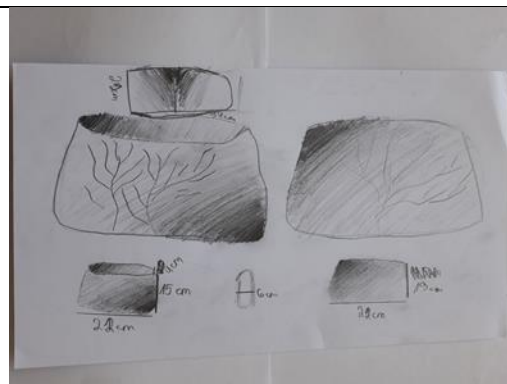
Ceļteku pļavraibenis

10.

Lapkoku baltenis

11.

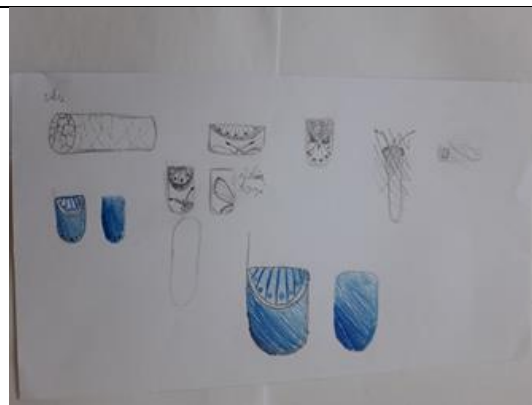
Bērzu raibenis

12.

Lielais viršu zilenis

3. pielikums.

aptaujas anketa (uzsākot mācību tēmas apguvi)

Anketa

Pirms jaunās tēmas apgūšanas, lūdzu atbildi uz dažiem jautājumiem, lai uzzinātu tavas priekšzināšanas par filcēšanu.

1.Ar kādu materiālu filcē?

.....

2.Vai zini, kas ir vilnas kārsums? (Atbilstošo atbildi apvelc)

Jā Nē

3.Vai esi filcējusi? (Atbilstošo atbildi apvelc)

Jā Nē

4.Kādu priekšmetu filcēji? (Atbilstošo atbildi apvelc)

a) telpisku figūru,

b) plakānu figūru.

5.Vai zini, kas ir sausā filcēšana? (Atbilstošo atbildi apvelc)

Jā,.....

Nē

6.Vai zini, kas ir slapjā filcēšana? (Atbilstošo atbildi apvelc)

Jā,.....

Nē

7.Kādu filcēšanas tehniku vēlētos apgūt? (Uzraksti vēlamo)

.....

8. Kādu priekšmetu vēlētos iemācīties filcēt?

.....

Paldies, ka veltīji laiku.

4. pielikums.

aptaujas anketa (uzsākot mācību tēmas apguvi)

Anketa

Pēc filcēšanas pamatu apgūšanas, grībēju uzzināt tavu viedokli, par tēmu un stundu norisi.

1.Ar kādu materiālu filcē?

.....

2.Vai filcēt bija viegli un aizraujoši? (Atbilstošo atbildi apvelc un īsi paskaidro)

Jā,

Nē,

3.Vai esi gandarīta par uzfilcēto priekšmetu? (Atbilstošo atbildi apvelc un īsi paskaidro)

Jā,

Nē,

4.Vai zini, kas ir sausā filcēšana? (Atbilstošo atbildi apvelc)

Jā,.....

Nē

5.Vai zini, kas ir slapjā filcēšana? (Atbilstošo atbildi apvelc)

Jā,.....

Nē

7.Kā tu domā, kas izdevās darbu veikšanas laikā un kas ne tik labi? (Uzraksti vēlamo)

.....

8.Kā tu domā, ko varētu un vajadzētu uzlabot? (Uzraksti vēlamo)

9.Vai tu vēlētos vēl filcēt, kādu priekšmetu ?

.....

Paldies, ka veltīji laiku.